T A R T A L O M

Keppel Márton / Antitézis a határon 2

Wehner Tibor / Az első / Az I. Felvidéki Szépművészeti Biennálé 7

Fecsó Szilárd / Hová tűnnek? 11

M. Kiss Márta / A bohóc és a király / Bugyács Sándor jubileumi kiállítása 16

Kanóc Ildikó / Trope, mint változás 19

Kövesdi Mónika / Hallgat a mély / Őszi tárlat Tatabánya 24

Colin Foster / Az állatábrázolásoktól az univerzumig / Berkes Csilla szobrai 29

Nagy T. Katalin / Hírnév a fémnek / Válogatás a K-Arts Művészeti Gyűjteményből 33

Ölbei Lívia / Az intimitás legfelső foka / Gergye Krisztián és a Szinesztézia 37

Miglinczi Éva / Óz 41

Hírek 46

Keppel Márton

Antitézis a határon

A kiállításon közel 70 képző- és iparművész képviseli Felvidék, Erdély, Kárpátalja, Délvidék, a cseh diaszpóra és az anyaország magyarságát. Mindazonáltal személyes ismeretség nélkül a nézők számára megkülönböztethetetlen az alkotók földrajzi kötődése, mert mindannyian egy progresszív vizuális nyelven kommunikálnak, amelynek szemmel látható eszközkészlete az univerzális emberi értelemkeresés fogalomrendszerében nyeri el formáját. Az alkotások műfaji sokszínűsége és stíluspluralitása jellemzi a biennálék karakterét az alkotóművészet seregszemléin, ezért az I. Felvidéki Szépművészeti Biennálé sem reprezentál homogén művészettörténeti kategóriákat, hanem a tematikából fakadó variabilitás teszi élményközpontúvá a befogadók számára a látványvilágot.

A biennálé felhívására érkezett pályaművek koncepcióját elsősorban a dinamika tárgyköre határozza meg. A mozgás tárgyiasult megjelenítésének figuratív ábrázolása a kerékpár motívumához kapcsolódik, ugyanakkor az energia anyagtalan megnyilvánulása absztrakt kompozíciókban ölt formát. A szobrok és plasztikák jelentős számban a fogalmi művészet értelmezési tartományában keresnek választ a szellemi tartalom lehetséges fizikai reprezentációjára. Asszamblázsok és ready-made tárgyak kérdőjelezik meg a művészet konkrét határvonalakkal körülírható területét, amelyek a mechanikus helyváltoztatáson túl a mentális elmozdulás széles interpretációit állítják hadrendbe az értelmezés síkján. Jelentős számú szilikátalapú plasztika mellett

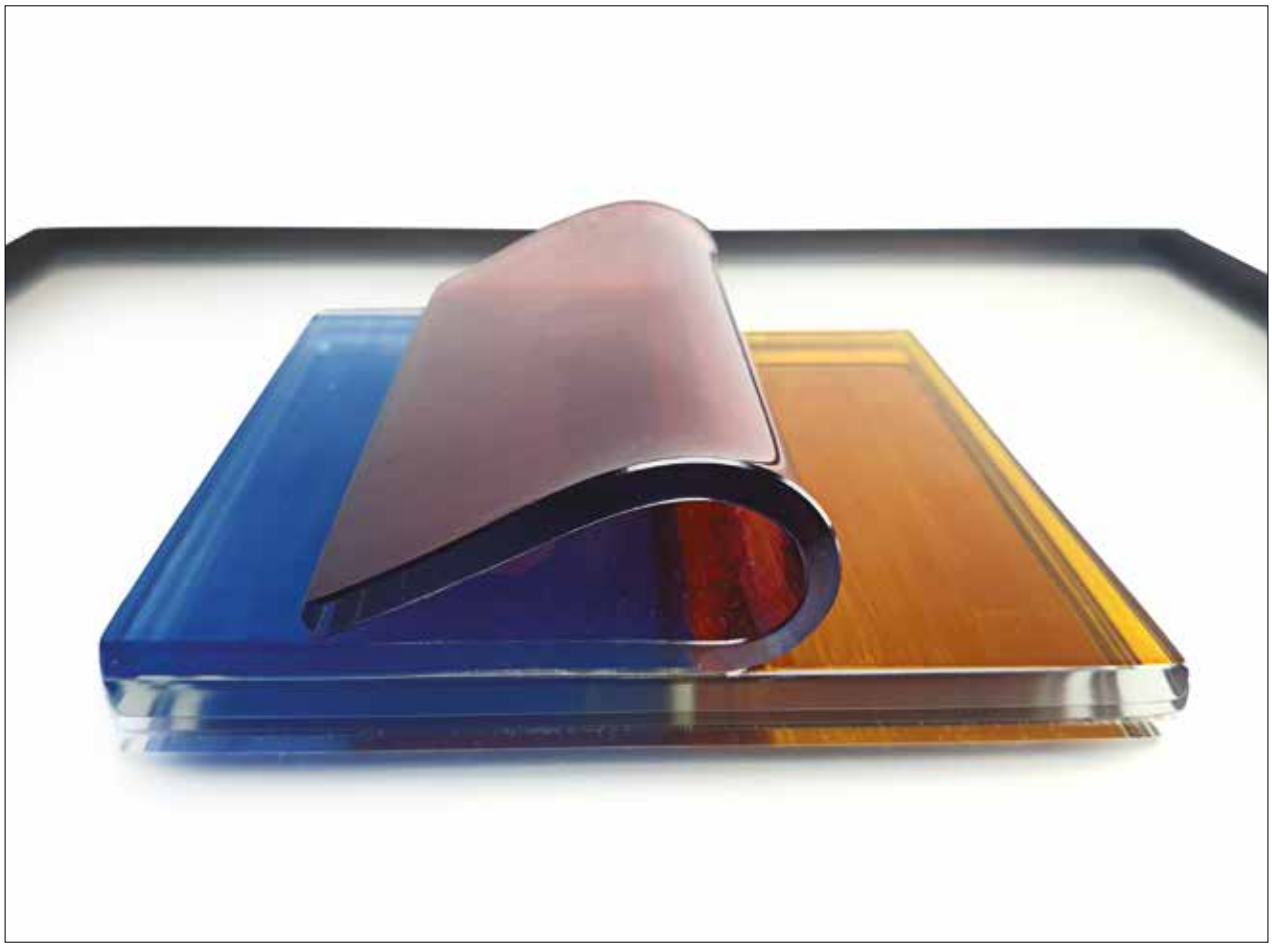

Farkas Vajk üvegművész / Rejtett rétegek II. / *festett, hajlított síküveg, 2020, a Külgazdasági és Külügyminisztérium díjazottja.*

Szalai Dániel textilművész / Lidl II. / *vegyestechnika, 2020, munkáiban a multicégek reklámanyagát használja fel, ezzel a szlovákiai erdőirtásokra hívja fel a figyelmet. Észak-Komárom Polgármesterének Különdíját kapta.*

a hagyományos szobrászati eljárásokkal készült alkotás is a műfaj sajátosságát jelentő statikus modellálás újragondolásával kísérletezik, aminek eredő észlelési forrása az anyag és egyensúly harmóniájának megteremtése. A festményeket és grafikákat determináló kétdimenziós megjelenítésben megvalósuló ábrázolás önmagában is állásfoglalás a művészek részéről az elmozdulás korlátokba ütköző önellentmondásáról. Ugyanis a háromdimenziós művészet alaptörvénye a körüljárhatóság, a síkművészet alkotmánya a nézőpont. Az újrealizmustól kezdve az absztrakt expresszionizmuson át megannyi ábrázolási formában tolmácsolják az alkotók a mozgás fizikai jelenségének kiterjesztését a mozgás metafizikai síkjára. Az esztétikai értékítélet helyett több esetben a konceptuális hatóerő marad az egyetlen igazodási pont a minőség feltérképezésében, ezért a látvány és jelentés kettősségében a befogadón múlik a művészi azonosításra vonatkozó kijelentés kibontakoztatása. A kör mindent átható jelképrendszerének komplexitása és a vonal megkülönböztetésre szolgáló egyszerűsége nemcsak egy műalkotáson belül teremt dinamikus egyensúlyt, hanem a kiállításon egymás mellé felsorakoztatott tárgyak dialógusához is szervesen hozzájárul.

A Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület a Kárpát-medencei művészeti közeg releváns intézménye a kortárs alkotóművészeti törekvéseknek, amit nyomatékosít az a szervezőkészség, hogy egy világjárvány időszaka alatt is életre hívtak a szervezők egy sikeres képzőművészeti biennálét.

I. Felvidéki Szépművészeti Biennálé 2021

A covid járványhelyzet miatt a biennálé szervezését hosszas (át)szervezőmunka és a szakmai/ tematika súlypontí eltolódása jellemezte. A Komáromi Napok idejére tervezett megnyitó időpontja is fél évvel eltolódott. A hat országból (Szlovákia-Felvidék, Szerbia-Délvidék, Románia-Erdély/Parcium, Ukrajna-Kárpátalja, Magyarország és a cseh diaszporában élő magyar alkotók) érkező pályamunkákat a zsűri – DhD. Dénes Éva művészettörténész, Kövesdi Mónika művészettörténész, Stefanovits Péter Munkácsy-díjas grafikusművész, Szabó Andrea Ferenczy Noémi-díjas grafikusművész, PhD. Szunyogh László Ferenczy Béni-díjas szobrászművész, Verebes György Munkácsy-díjas festőművész – válogatta, így hetven alkotó, százhuszonegy munkája lett kiállítva a Limes Galériában. A magyar, angol nyelven megjelent katalógus szakmai szövegeit Keppel Márton művészettörténész és Wehner Tibor Munkácsy-díjas művészettörténész írta és Szabó Andrea Ferenczy Noémi-díjas grafikusművész tervezte.

Alexandra Kršňáková festőművész / Kórkép 3. / *akril, vászon, 2021, az Emberi Erőforrások Minisztériuma díjazottja.*

A biennálé díjazottjai:

Magyar Művészeti Akadémia fődíja */ Sárkány Balázs szobrászművész*
Emberi Erőforrások Minisztériuma díja */ Kršňáková, Alexandra festőművész*
Emberi Erőforrások Minisztériuma díja */ Lázár Tibor festőművész*
Külgazdasági és Külügyminisztérium díja */ Farkas Vajk üvegművész*
Külgazdasági és Külügyminisztérium díja */ Kutak Adrienn keramikus*
Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület díja */ Kovács Csonga Anikó grafikusművész*
Tata Város Különdíja */ Matyus Dóra grafikusművész*
Tata Város Különdíja */ Vámos János festőművész*
Dél-Komárom Város Különdíja */ Gábor Béres Éva szobrászművész*
Észak- Komárom Polgármesterének Különdíja */ Szalai Dániel képzőművész*
NEUZER Kft díja */ Szunyog Júlia szobrászművész*
Művészeti Szaküzlet díja, Győr */ Kelemen Benő Benjámin*
BAH39 Kulturális Bombázó különdíja */ Sárkány Tamás festőművész*
KÉP-ZE-LET Nemzetközi Fémszobrász Szimpózium díja */ Éliás Ádám szobrászművész*

A biennálé főszervezője */ Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület – Miglinczi Éva elnök*

Együttműködő partnerek
Kernstok Károly Művészeti Alapítvány – Virág Jenő elnök, Palatinus Polgári Társulást – Litomericzky Nándor elnök, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet – Gondi Martina igazgató, Kárpátaljai Magyar Képző – és Iparművészek Révész Imre Társasága – Kulin Ágnes elnök, Barabás Miklós Céh Kolozsvár – Kolozsi Tibor elnök

Szunyog Júlia szobrászművész / Utunk */ vegyes technika, 2021, az esztergomi Neuzer Kft. munkadíját nyerte el.*

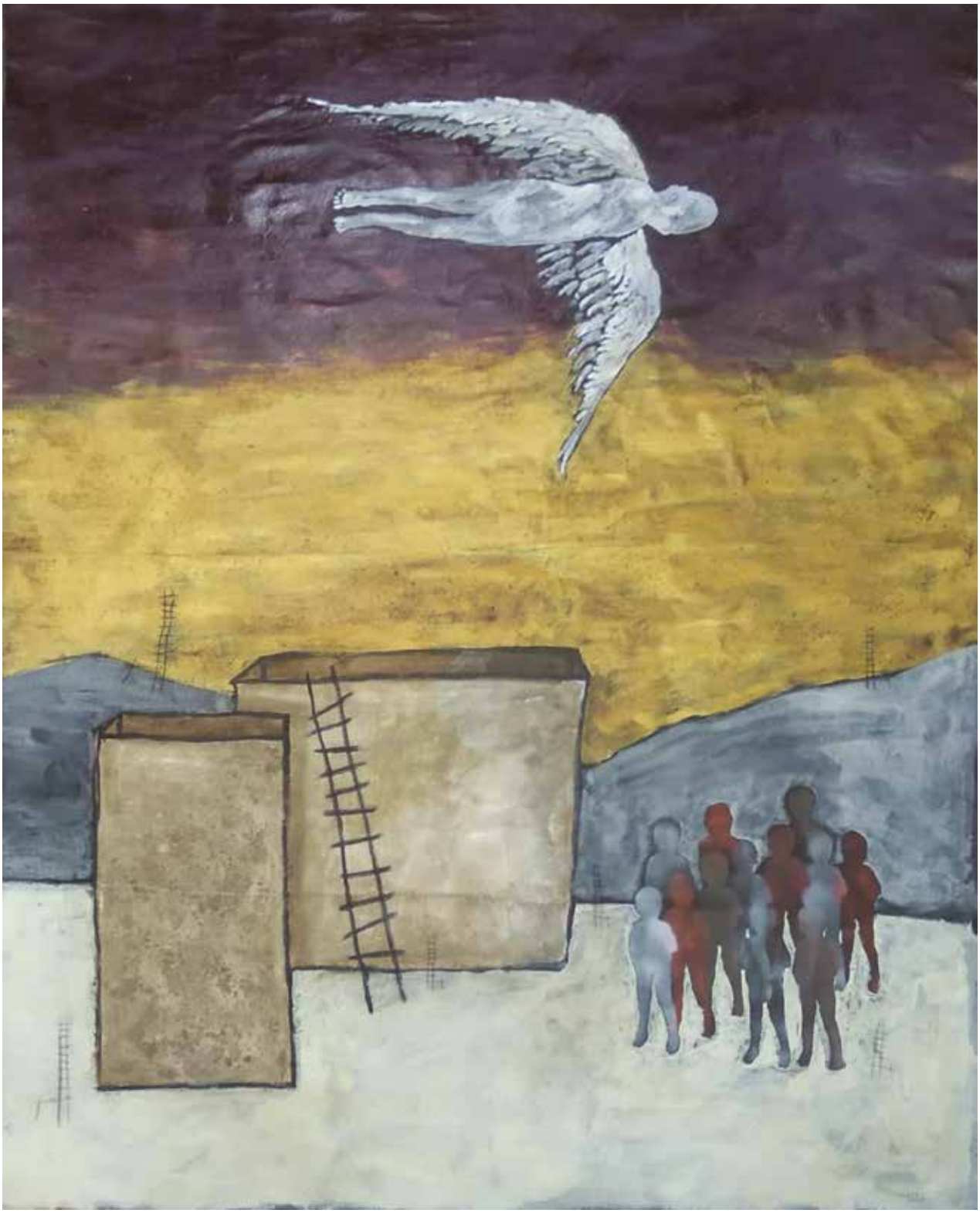

Sárkány Tamás festőművész / Végítélet / *olaj, vászon, 2020, a BAH39 Kulturális Bombázó különdíját kapta.*

A kiállítás kurátora és a kiállítást rendezte */ Miglinczi Éva művészetmenedzser*

Köszönet a biennálét előkészítő együttműködésért Lőrincz Zsuzsa szobrászművésznek – Prága, Demeter Stefánia Katalin konzul asszonynak – Kolozsvári Magyar Főkonzulátus, Stefanovits Péter grafikusművésznek – MMA, dr. Tischler János kulturális koordinációs referensnek – Külgazdasági és Külügyminisztérium és Farkas Veronika művészettörténésznek – Limes Galéria, Forró Ágnes képzőművésznek – Kolozsvár, Szigligeti Színház Lilliput Társulat – Nagyvárad, Ozsváth Zsuzsa grafikusművész/ költőnek – Nagyvárad, Kárpátok Művészeti és Kulturális Egyesület – Nyíregyháza

Wehner Tibor

Az első
/ Az I. Felvidéki Szépművészeti Biennálé

Ha valamely esemény *„első”* megjelölést kap, s különösen, ha ezt a nagyon komoly római I-es számmal jelzik, akkor vélhetően nagyszabású, hosszabb távra szóló elképzelések megvalósításának nyitányát üdvözölhetjük. Az I. Felvidéki Szépművészeti Biennálé-címválasztásban a biennálé-megnevezés a legegyértelműbb fogalom: azt jelöli, hogy ez egy szabályos időközönként, kétévenként vissza-visszatérőn megrendezésre kerülő, újra meg újra ismétlődő esemény. (….)

Áttekintve a műtárgyjegyzék szereplőinek névsorát és a művészek lakóhelyét, illetve alkotói színterét, akkor egy szempillantás alatt konkretizálhatjuk, hogy ez nem a felvidéki illetékességű alkotók seregszemléje, hanem egy, a magyar határon túl, a Duna túlsó partján, tehát a Felvidéken, a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület által rendezett, a tágas közép-európai tájegységekről összesereglett művészek kiállítása. Ez a tárlat csehországi – prágai, brnoi –, erdélyi – temesvári, kolozsvári, székelyudvarhelyi, nagyváradi –, kárpátaljai – ungvári, beregszászi, nagydobronyi, munkácsi –, magyarországi – nyergesújfalui, budapesti, szolnoki, szőnyi, győri, bajóti, komáromi, tatai, tárnoki, újrónafői, csobánkai, csornai, győrzámolyi –, vajdasági – újvidéki, törökkanizsai, zentai, szabadkai, horgosi, topolyai – és szlovákiai (illetve felvidéki) – rimaszombati, érsekújvári, párkányi, rév-komáromi, szentmihályfai, kassai, nagymegyeri, kisfaludi, szőgyéni, somorjai, galántai, őrösi, dunaszerdahelyi – művészek csoportos, közös fellépése előtt nyitja meg a bemutatkozás, a közelmúlt éveiben született műveik bemutatásának lehetőségét. És mindezeken túl van még egy fontos tényező: a tárlat, a biennálé

Kovács Csonga Anikó grafikusművésznek Litomericzky Nándor adja át a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület díját.

Dr. Varga András Tata Város Különdíját adja át Matyus Dóra grafikusművésznek.

kiállítási felhívásában megjelölt tematika, amelyet az elmozdulás-szó, illetve fogalom jelöl. (Mert a szervezők és a rendezők belátni kényszerültek, hogy kell valamilyen közös nevező, valamilyen egységesítő szempont, hogy a tárlat ne váljon teljesen parttalanná és ezáltal megfoghatatlanná, arctalanná.) A hangsúly – feltételezhető – az *„el”* igekötő jelenlétén van: vagyis nem csak az egyszerű, általános szinten értelmezett mozgás jelenségének tükröztetése a művészeti cél, hanem a valamitől való elrugaszkodás, elszakadás, a korábbi pozíciótól való eltávolodás, a valami más megközelítésének kifejezése. *„A szervezők olyan művek létrehozását várják a művészektől, amelyben egyrészt az ember fizikai munkája által mozgásban tartott járművek egyúttal a szabadság, az útkeresés szimbólumai, másrészt azok objektív ábrázolásán túl az ahhoz kapcsolható fogalmakat, élethelyzeteket és jelenségeket járják körül, többek között: mozgás-, haladás-, úton lenni-, egyensúly-, dinamika-, szabadság- társadalmi jelenségek, közösségi és egyéni élmények, stb.”* És így – különös figyelemmel az ember fizikai erőkifejtése által mozgásban tartott járművekre – máris megokoltnak minősíthetjük a gyakran visszatérő biciklis (bringás) képeket és plasztikákat (jóllehet itt is kizáró tényező lehet az egyre szélesebb körben elterjedő elektromos canga-megjelenítés.)

A kiállítók mezőnyét vizsgálva a széleskörű földrajzi-topográfiai determinánsokon túl az is regisztrálható, hogy a biennálé szereplői különböző alkotói generációk képviselői: amiként a nagy öregek, a több évtizedes munkássággal a hátuk mögött napjainkban is dolgozó mesterek, a szorgos középgeneráció és a lelkes legfiatalabb nemzedék alkotóművészei is jelentkeztek alkotásaikkal az I. Felvidéki Szépművészeti Biennáléra. Megállapítható az is, hogy a festészet dominanciája mellett rendkívül erőteljes a tárgyalkotó művészet, a művészeti ágazatok klasszikus besorolása szellemében korábban szobrászatnak, illetve később objektművészetnek nevezett alkotóterület műveinek megjelenése. De minden ágazatban a tradicionális műnemek mellett az anyagok és az (egyéni) technikák sokfélesége, és a műformák egyéni szemlélettel alakított megannyi változata a domináns, s így általában a szabályosnak ítélhetőtől, a konvencióknak való megfelelés kényszerétől elszakadó kompozíciók uralják a mezőnyt. Mint minden jelenkori, egyszerre sok alkotó munkáit felsorakoztató csoportos tárlat esetében, most is – kényszerűen közhelyszerű fordulatokkal – a sokszínűségre, a sokágúságra, a stilisztikai és szemléleti változatosságra hívhatjuk fel a figyelmet. Arra, hogy már nincsenek karakteres jellemzőkkel felruházott helyi iskolák, azonos jegyeket, párhuzamos törekvéseket képviselő,

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma díjazottja Alexandra Kršňáková festőművész, a díjat átadja Virág Jenő.

Kutak Adrienn keramikusművésznek Vecsernyan Pál, a Pozsonyi Magyar Intézet igazgatója adja át a Külgazdasági és Külügyminisztérium díját.

Kelemen Benő Benjámin grafikus a győri Művészeti Szaküzlet munkadíját veszi át Szilvás Erikától, az üzlet tulajdonosától.

hasonló vonásokat hordozó provincia-műhelyek, minden áramlat, minden művészetfelfogás, minden stíluskezdeményezés és stílus-idézés – természetelvű és absztrakt, realista és expresszív, szürreális és konstruktív-geometrikus, konceptuális és pop art, dadaista és lírai absztrakt, fotórealista és újtárgyias, az egyéni mitológia labirintusában bolyongó, stb., stb. – mindenhol és mindenkor lehetséges, mert a művészet kavalkádszerűvé és globalizálttá vált – és ennek lehetünk tanúi a közép-európai, a számos országra tagolt magyar művészetben is.

Az I. Felvidéki Szépművészeti Biennálé műveinek többsége ebben az üdítő művészeti, szemléleti és műforma-változatosságban azt sugallja, hogy nincs idill, nincs harmónia, s hogy nincs itt az ideje a csendes, békés meditációnak, nem nyílik tér a játékos, öncélú gesztusoknak, vagy a művészet önmagával való foglalatoskodásának: ez a konfrontációk, a meghökkenések és megütközések ideje, mert feloldatlan feszültségek, félelmek, kiszolgáltatottságok, artikulálatlan kiáltások avatják zaklatottá jelenünket, s talán valamifajta utolsó esélyt csak a mozgás, a valamilyen helyesnek vélt irányban való elmozdulás adhat és jelenthet.

Fotó: Krüger Viktor

Fecsó Szilárd

Hová tűnnek?

Szunyog Júlia művei sajátságos válaszokat adnak a művészet néhány *„örök”* problémájára: *„hogyan lehet ábrázolni a testet, amely a lélek földi burka”*; hogyan lehet tetszeni a közönségnek, s ugyanakkor értékesnek és korszerűnek maradni; a realitás vagy az idealitás határozza-e meg az értékeinket… De a művekben a lét és a nemlét örök problémája is visszhangzik: mi marad utánunk, mivé válunk, mi marad meg bennünk az előző generációkból és mi marad meg belőlünk a jövő generációiban. Felismeri-e az ember a helyét a világban, ráébred-e az alkotó, hogy része a mindenségnek, és felismeri-e a tényt, hogy a természet nem csupán nyersanyagforrás. A természet ismerete mint önismeret fontos lépcsőfoka Szunyog Júlia művészetének, ez adja alkotásainak alapattitűdjét. Művei a természettel összhangban, azzal szoros kapcsolatba hozva születnek. Művészetének három alappillére van: a természet, a hagyomány és a tér.

A természet mint kifogyhatatlan erőforrás, inspirációs közeg nemcsak a formáiban, hanem az anyaghasználatában is tetten érhető: a kövön és a fán kívül gyakran használ talált csontokat, uszadékfát, mezei virágot, fűzfavesszőt, szőlőtövet, madártollat stb. Formái a természetes, organikus formákat követik: spirált, kagylót, csigát, tölcsért. Koncepcióként jelenik meg nála a talált tárgy felhasználása, beépítése a kompozícióba. Saját megvallása szerint a talált tárgy beépítése összefüggésben van az ember ősi vadászó-gyűjtögető életösztönével. A kompozíció építésénél viszont talált tárgyként nem csak természetes anyagokat használ, hanem például posztamensként használja a betont, amely így feszültséget hoz létre a kompozícióban.

Szunyog Júlia művészetében egyszerre többféle hagyomány kumulálódik vagy akkumulálódik. Az egyik ilyen jelentős hagyomány a táj, különösképpen a Bodrogköz, tágabb értelemben a Felvidék.

Szunyog Júlia / Avar

Szunyog Júlia / Cím nélkül

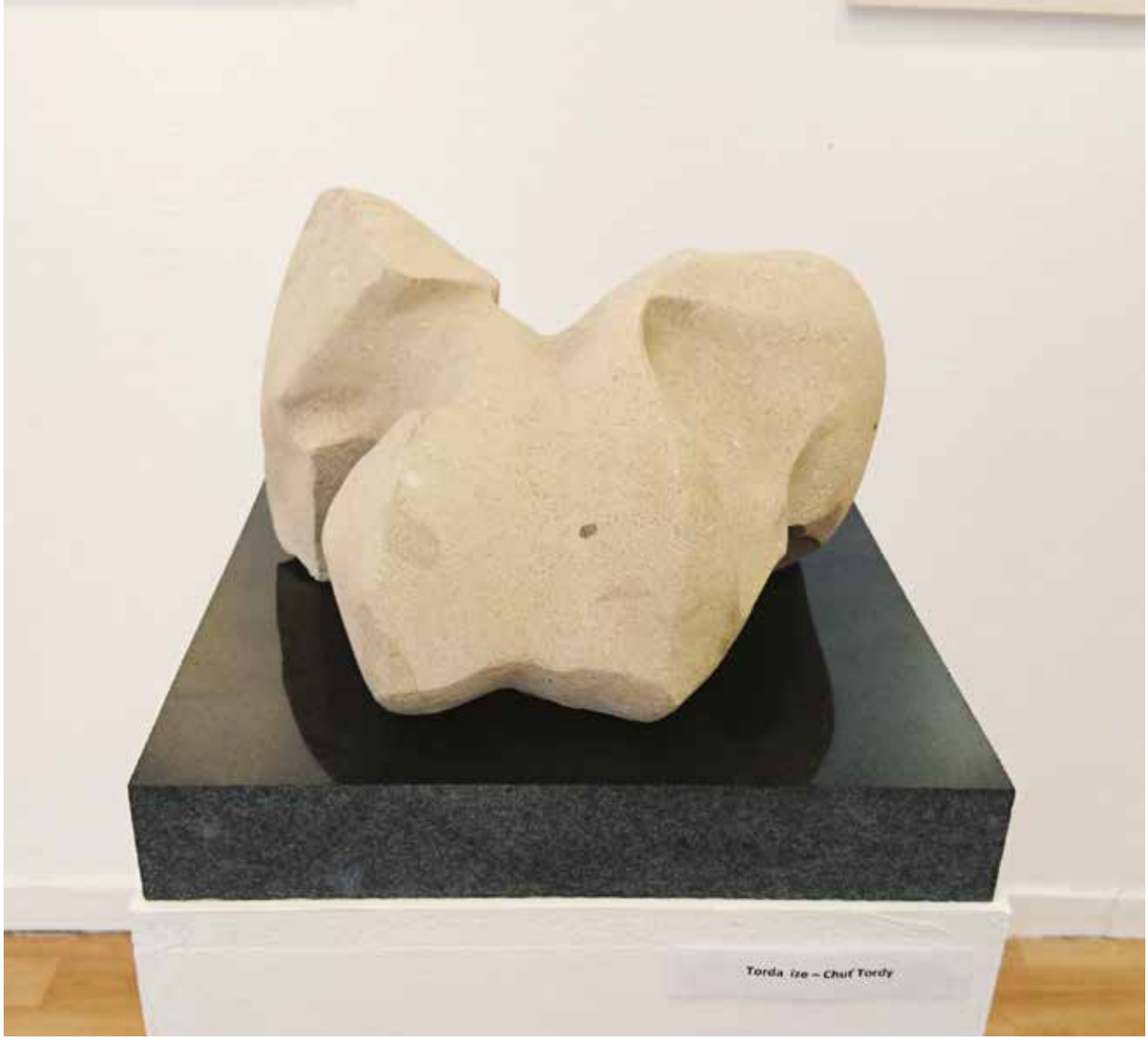

Szunyog Júlia / Torda íze

A Foghegy című alkotása egy tardosi vörös márványból készült szobor, amely egy talált marhafog felnagyított, átfogalmazott változata. A művész szavaival: *„A fog külső része a gyökerekkel együtt mint befoglaló forma megmaradt, de az őrlőfog felszínét otthoni, felvidéki tájak domborzatára emlékeztető plasztikává alakítottam."* Lábakon járó mesés táj. A felvidéki táj sziluettjének tudatos beépítése jellemző Tájdombormű című művére is, másik alkotásán a Szádellői völgy formái ismerhetők fel. A hazai táj – vagy legalábbis annak egyes elemei – indirekt módon is megjelennek munkáiban: *Tölcsér* című alkotása a Bodrogköz erdeiben gyűjtött nyírfakéreg-lemezekből készült.

A különböző képzőművészeti hagyományok szintén beépültek művészetébe. Saját bevallása szerint is sok ihletforrása van. Szorosan kötődik olyan huszadik századi és kortárs művészeti irányzatokhoz vagy inkább eljárásokhoz, megoldásokhoz, mint például az earth art, a land art, az enviromental art vagy a nature art. A kötődés elsősorban gondolati, inkább megerősítés a művész számára. De a klasszikus avantgárd hagyománya – a talált tárgy, a dadaistáknál a ready made, a szürrealistáknál az objet trouvé – éppúgy megjelenik munkáiban. Az utóbbinál a természet alakította, véletlenszerűen talált tárgy titokzatossága, meseszerűsége kerül előtérbe. Ezzel a fajta titokzatossággal, már-már szürreális élménynyel telítődnek munkái. A talált tárgyakat is többféleképpen használja: vagy mintaként (Kagyló, Csigolyák, Foghegy, Fogamzás), kőből kifaragva, vagy beépítve egyes munkáiba (*Jégvirágos őrizetlen, Avar, Tölcsér*). Munkáinak fontos része továbbá a kézműves hagyomány: a szövéstechnikák, a varrás. Az *Avar* című munkájában a szentjánoskenyérfa termését öltötte össze aranyszínű cérnával.

Az irodalmi hagyomány mint inspirációs forrás is fontos szerepet tölt be a művész alkotói folyamatában. A *Jégvirágos őrizetlen* című munkájának ihletforrása Baranyovics Borisz, párkányi születésű fiatal költő egysoros verse: *„Nekidideregve a radiátor szárnyához."* Szunyog Júlia így jellemzi munkáját:

Szunyog Júlia / Erdőszellemek

„A Jégvirágos őrizetlen egy tihanyi erdőben talált állati kulcscsonton áll, amibe két zsákvarrótűvel átszúrt festett uszadékfa darabjai vannak beleillesztve. Ez a kerítésszerű forma idézi a radiátort, a csontdarabra rézdróttal illesztett további uszadékfák pedig a szárnyat."

Munkáinak harmadik pillére a tér. *„A 20. századi képzőművészet egészére jellemző egyfajta újrafogalmazódási folyamat. Állandóan önelemezve keresi önmaga meghatározását, hogy aztán a meghatározott kereteket azonnal kitágítsa"* – így foglalta össze diplomamunkájában a művész azokat a folyamatokat, művészeti átalakulásokat, amelyek a szobrászatra is jellemzőek. Az installáció mint képalkotási technika vagy mint műfaj a tárgy és a tér viszonyára épít. Ennek speciális változata a helyspecifikus installáció (site specific art), amelynek lényege, hogy a művész egy adott térre szabja alkotását, figyelembe véve annak előnyeit, hátrányait, szimbolikus és társadalmi jelentőségét. Így tér és tárgy együtt alkotnak egészet. A *Tölcsér* című installációja egy konkrét térben kap igazi értelmet, ahol a kiállított objektum organikus formáját az épület kupolájából beáramló fény tölti meg igazi élettel, ezzel hozva létre a negyedik dimenziót munkájában. Az installáció eredeti helye a budapesti Epreskert, a Kálvária épületében, ahol egy mennyezeti körablakon át kap fényt a terem. Az, hogy a néző a tölcsér alá állhat, annak részévé válhat, érdekes interaktivitást hoz létre tárgy és szemlélője között. Ebben a kontextusban a tölcsér csupán egy eszköz, amelyen keresztül az alatta álló ember megtöltekezhet a Fénnyel.

Ha egészében nézzük Szunyog Júlia munkái, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt sem, hogy az alkotások szimbolikus jelentéstartalmak hordozói is egyben: az összefonódó gerincek a termékenységre, nemi aktusra, a helyspecifikus installációban ciklikusan váltakozó napfény ritmusa az emberi élet ritmusára, a belső fényre utal, a fészek és a kagyló a női princípium hordozója, utóbbi egymásra rakódott mészrétegei az emberi élet rétegződésének szimbólumai is lehetnek. Különböző lenyomatokat látunk – valóságosan és szimbolikus értelemben véve is. Rendhagyó *„grafikai"* lenyomatai tulajdonképpen lepkék, darazsak, legyek valóságos lenyomatai, de bodzabogyó, bodzavirág vagy más termés lenyomatait is látjuk, amelyeket a művész grafikai présgép segítségével rögzített a papíron – megőrizve valamit belőlük, mielőtt teljesen elporladnának. A nyomathoz nem tesz hozzá semmit, nem magyaráz vagy nem beszél bele a jelenségbe dolgokat, amelyek nincsenek benne, hanem inkább kiemel a valóságból részleteket.

Néhány éve a Királyhelmeci Művelődési Központ kistermében került megrendezésre Szunyog Júlia fiatal szobrászművész önálló tárlata Hová tűnnek? címmel, ahol elsősorban szobrait, plasztikáit, installáció jellegű munkáit tekinthették meg az érdeklődők, de a kiállítás részét képezték rendhagyó *„grafikai"* nyomatai is. A tárlat címe izgalmas kirándulásra invitálta a nézőt a formák, gondolatok labirintusába, mely az elmúlás örök kérdéseivel *„provokálja"* a szemlélőt. Itt természetesen nem a kiállított alkotások vizuális nyelvének direkt vagy indirekt provokációjáról volt szó, mint a dadaisták vagy a bécsi expresszionisták esetében, hanem sokkal inkább egy olyan folyamatról, amely a nézőt arra ösztönzi, hogy összefüggést találjon a tárlat címe, tartalma, esetleg saját léte között. Elgondolkodjon a kiállított tárgyak egymáshoz és hozzánk fűződő viszonyáról – a feltett kérdésre asszociálva. A kiállításon bemutatott alkotások nem pusztán illusztrációi a gondolatnak, sokkal inkább olyan lenyomatok, amelyek gondolkodást, a lét és a nemlét problémakörének továbbgondolását provokálták a nézőben.

A kiállítás címében szereplő metafizikai párhuzam mögött felfedezhető irányultság, konceptuális tett: az emberi lét végső kérdéseivel, az eddig megtett úttal foglalkozik. Részesei vagyunk a teremtésnek, egy nagy univerzumnak, amelyben mi magunk is lenyomatok vagyunk. Egész emberi tevékenységünkkel, gondolatainkkal mi is lenyomatokat hozunk létre. És ez nagy felelősség is egyben, és nem mindegy, mi marad utánunk.

Szunyog Júlia

Szunyog Júlia 1991-ben született Rimaszombatban. Gyermekkora, élményei teljes egészében szülőföldjéhez, a Bodrogközhöz kötődnek, ahol felnőtt. Ez a szeretet s egyben elkötelezettség adja műveinek egyik fontos dimenzióját. Alapiskolai tanulmányait Királyhelmecen, a középiskolát a kassai Márai Sándor Gimnázium művészeti osztályában folytatta. 2016-ban diplomázott a Magyar Képzőművészeti Egyetem szobrász szakán. Mesterei Menasági Péter, Kő Pál és Gálhidy Péter voltak. Az egyetemi évek alatt fontos állomás volt számára Kolozsvár - itt részben folytatta a már megkezdett utat, kísérletezett természetes anyagokkal, a „talált tárggyal" mint művészeti, esztétikai és egyszersmind gondolati objektummal, ugyanakkor felfedezte magának a követ mint médiumot, amely monumentalitást kölcsönöz munkáinak. Csoportos kiállításai Borsiban, Tornán, Csécsett, Debrecenben, Budapesten, Kolozsvárott, illetve Királyhelmecen voltak. Első önálló kiállítását 2014-ben Esztergomban (Fészek) láthatta a közönség. Jelenleg Budapesten él.

M. Kiss Márta

A bohóc és a király / Bugyács Sándor jubileumi kiállítása

A bohóc, mint az ironikus tudat megtestesítője, a valóság másik arca. Bármilyen nevetséges vagy félelmet keltő abnormalitás kapcsolódhat személyéhez. Az udvari bolondok többnyire testileg, formailag eltérőek, de éles elméjükkel, sziporkázó humorukkal, (ön)ironikus látásmódjukkal védekeznek az őket ért támadások ellen. Kapcsolódik az őrült és a gyermek alakjához, akik mindig igazat mondanak. Az ártatlanság kifejezője, a melankólia jelképe. A legmagasabb világi hatalom, a király ellentétpárja. Alázatos, behízelgő, sokszor kétértelmű beszédével figurázza ki a hatalmat. Míg a király a törvény és rend erőit szimbolizálja, a bolond a káoszt, a boldogságot. Bugyács Sándor szerint ez a kettősség minden emberben jelen van. Az ember a saját királya, ugyanakkor a saját bohóca. Ez a párhuzam, ez a megfigyelt kettősség adja meg a kiállítás fő témáját. Jelen vannak arcok, táncoló figurák, szürreális kompozíciók, elszabadult gesztusok és jelen van a naivitás szépsége.

Technikailag, formátumban, médiumban sokszínű kiállítást láthatunk, mindezt egységben. Egység abban a kifejezésmódban, témában, amit Bugyács Sándor alkotásai képviselnek. Tapintatos, szarkasztikus humorral és érzéki öniróniával rendelkező ez

Bugyács Sándor / A bohóc kinéz az ablakon

Bugyács Sándor / Crusoe

a mai kiállítás, egy töredéke annak, amit munkássága igazából megérdemel. Bugyács Sándor figyelmet érdemel! Művészete kitartó, hűséges, nem igényel állandó visszajelzést, lehet, hosszú távon szomjazik rá, ami nem csak a legkevesebb, de természetes is. Bugyács Sándor évek óta, nap mint nap kezébe fogja a rajzolóeszközt és alkot, azt mondja közléskényszert érez. Ez pedig azt jelenti, hogy művészetünk olyan kategóriáját képviseli, akikben ősies erők motoszkálnak, és természetesen késztetik arra, hogy naponta alkosson. Ezt még azzal tudja fokozni, hogy alkotásaiban nem csak mennyiségről, de minőségről is szó van. Bugyács Sándor műterme egy kincstár, több mint 3000 toll-, szén-, ceruzarajzot tartalmaz, és ahol a falakat szürreális akril vásznai díszítik, szorosan egymás mellett. Képein megjelenik az ember, általában egy elképzelt tájban. Gyakran alkalmaz olyan

Bugyács Sándor / Repülő

motívumokat (pl. Hold, Nap, tulipán, út, ház), amelyek erős szimbólumként ismétlődnek alkotásain más-más kontextusban, mindenféle elfáradás nélkül. Rajzai leggyakrabban határozott identitás és elképzelés hordozói, amit az alapos megfontoltság miatt képes perceken belül a papírra, vászonra vetni. Sándor többet gondolkodik, mint cselekszik, ami tükrözi bölcsességét, tapasztalatait.

A kiállításon szereplő válogatás a gazdag életmű különböző szakaszaiból válogat.

Egy német drámaíró Christian Friedrich Hebbeltől származó gondolattal szeretnék boldogságot és kitartó alkotó kedvet kívánni. Fogadd szeretettel: *„Könnyebb a csodát megismételni, mint megmagyarázni. így folytatja a művész a világteremtést, anélkül, hogy felfogná."*

Bugyács Sándor

Bugyács Sándor grafikus, Párkány (Stúrovo, CSZ), 1951
Autodidakta képzőművész. 1976-81 között a zebegényi szabadiskolát látogatta, mestere: Simonyi Lajos, Váli Dezső, Szűcs Miklós, Végh András. A '80-as, '90-es években meseszerű, szürrealisztikus álomvilágot jelenít meg grafikáin. Kosztümös figuráival a kortalanságot igyekszik kifejezni. A '90-es évek elején absztrakt grafikával is foglalkozott.

Kanóc Ildikó

Trope, mint változás

Trope - *,,Valaminek a helyzetében, ill. összetételében, állapotában, minőségében, viselkedésében bekövetkező módosulás."* A fogalom jelölésére az ÚSZ-ben a parallage és trope szavak szolgálnak, ahol a trope speciális csillagászati szakkifejezés, a nappalok és az éjszakák időtartamának szemmel látható váltakozása.

Nem gyakran használt kifejezés ez a szó. Nyelvészeti kutatásom alapján, két jelentését emelem ki. Az első a már fent említett változás maga, mely egyértelműen motivációja a művészeteknek a barlangrajzoktól a kortárs fény-installációkig. A szóban benne rejlik az idő múlása, amit mi emberek szeretünk kimerevíteni. A világunk szociális berendezkedése, a felgyorsult életünk vagy épp a pandemia okozta egyhangúságban telt hétköznapjaink miatt szükségünk van mérföldkövekre, melyekkel meg tudjuk határozni helyünket az időben (is). Ha úgy tetszik, ez a *„haszna"* a művészeteknek, amit sokan, sokféleképpen megfogalmaztak már. A kiállított művek mindegyike erősen meghatározott pillanat. Ebben a kontextusban a kiállítás darabjai akár úgy is értelmezhetőek, mint művészet a művészetről, vagyis a művészet létének jogosultságát különböző módon alátámasztó lazán összefüggő tárlatot látunk.

A kiállítók csapata felvidéki. Kassán, a Márai Sándor Gimnáziumban Fecsó Szilárd művészetoktató tevékenykedése révén kezdtek el a művészettel komolyan foglalkozni.

A mai kiállításon szereplő művészek majd mindegyike más-más művészeti ág képviselője.

Király Zsuzsanna grafikusművész linóleummetszetei.

Tóth Emese fotóművész fotó-objektuma.

Az iskolai közegből kiszakadva Simon Líviával, a Bodrogközi Ifjúsági Műhely alapítójával, megteremtették azt a közeget, ami ma is támogatást nyújt a fiatal művészek számára.

Király Zsuzsa linóleummetszetei egyfajta szabad folytatásként szolgálnak tavalyi *„Secret Japan”* című kiállításának. A kiállításon bemutatott művek fő motívuma a hullám, és annak dinamikus mozgása, változásai. Letisztult formái a japán fametszeteket idézik.

Szunyog Júlia nyírfaháncsból készített munkáiban a fény-árnyék játék segítségével arra vilagít rá, hogy mennyire megváltozott a ma emberének természethez való viszonya. Visszamutat arra az ősi emberre,

Csernok Barnabás festőművész egyedi alkotása.

aki a természettel egyszerűen és őszintén élt együtt, de ezt az alkotó szakrális magasságokba tudja emelni. Csernok Barnabás ecoprintjei szintén a hagyományok változásairól szólnak, viszont olyan szimbiózist teremtenek több ezer éves technika és a tudományos fantasztikum között, ami alternatívát kínál a frissített folklór-szimbólumrendszerhez.

A *Dynamical Systems* média installációinak lényeleme a változás. Alkotásuk a káoszelméletre támaszkodik. Olyan dinamikusan és interaktívan változó rendszerbe invitálnak bennünket, ahol minden mozdulat, hang és vizuális effektus a jelenlévő cselekedeteinek eredménye. Míg a Dynamical Systems aktívan, fizikailag reagáló rendszert hozott létre, addig

Szunyog Júlia szobrászművész nyírfakéregből készült alkotása.

Csernok Barnabás festőművész Solar power című kollázsa.

Éliás Ádám szobrászművész, Őrlőszekér, malomkő töredékek- mészkő, vas 2021

Tóth Emese munkájában az egyén belső folyamatainak változását, egy gondolatmenet értelmezési térképét rajzolja fel a *Mind map* című fotó objektumában. A néző számára a történet a saját maga alkotta asszociációk eredménye, így nem beszélhetünk szokványos értelemben vett sorozatról, mégis az emberi agy mintakereső szoftvere fűzi össze a látottakat.

Éliás Ádám szobrai eredetüknél fogva a változásról szólnak. Mindamellett, hogy saját bevallása szerint idővel művei kissebb nagyobb átalakításokon mennek át, munkáiban sokszor alkalmaz újrahasznosított anyagokat. A bemutatott alkotások gyors mozdulatsorban rekedt pillanat, avagy az *Őrlőszekér* esetében művileg kimerevített helyzet fájó végtelenségének leképezései, ezáltal a mozdulatlansággal határozva meg a változást.

Szeretném megemlíteni, hogy a trope szó, (igaz, főleg zenei viszonylatban) azt is jelenti: változatosság, ami lételeme a ma világának. Ha valami folyamatosan változik, akkor az fenntartja a figyelmünket, gondoljunk csak a szociális media figyelemközpontú algoritmusaira. A kiállított művek kiérdemlik figyelmünket, viszont minden művész munkája arra ösztönöz, hogy felfigyeljünk mindennapjaink jelenlévő apró változásaira, legyen az akár egy mozdulat sor, gondolat, a környezet ami körülvesz, vagy a társadalom maga.

Fotó: Németi Róbert és a BIM archívuma

Kövesdi Mónika

Őszi tárlat Tatabánya / Hallgat a mély

Az őszi szezon nevezetes művészeti eseménye a helyi érdekeltségű művészeket megszólító tatabányai őszi tárlat.

Hosszú évek óta a művészet helyi intézményeinek összefogásával, példásan valósul meg a kiállítás. Bár Tatabányán megvannak a vidéki helyszínekre jellemző művészeti jelenségek (a magas szinten működő galéria, az országos művészeti élet áramába bekapcsoló rendezvényekkel), mégis nagy jelentőségű ez a csoportos kiállítás, amely alkalmat ad felmérni a helyi erők kapacitását, megismerni az egyes művészek tevékenységét, találkozni egymással - és szembesülni magunkkal.

Az ilyen tárlatok összképe mindig egyenetlen, inkább egy színes művészeti vásárra, képcsarnokra hasonlít, ahol a falakon stílusban, anyagban, technikában, színvonalban olyannyira különböző művek láthatók. A művészek köre szerencsés módon széles: az idősebb generációt képviselő mesterek munkáitól a fiatal művészekig, a helyben élő, munkálkodó alkotóktól a lazább kötelékkel kapcsolódókig, a festőktől, szobrászoktól a grafikáig, a fotóig.

A művészek felkészülését, majd a tárlat értelmezését a megadott, beszédes cím segítette, segíti: a koherenciát a *„Hallgat a mély”* kifejezés teremti meg, erre a három szóra csatlakoznak a beadott munkák. Valóban beszédes a cím, elsősorban talán azért, mert elindítja azt a gazdag gondolati és képi folyamatot, amely a magyar költészet egyik legfontosabb művének, József Attila *„Dunánál”* című versének soraira, szóképeire épül. *„Fecseg a felszín és hallgat a mély”*, ott ülünk mi is a rakpart alsó kövén, és csak úgy áradnak a gondolatok, akár szorosan a költői sorok mentén, akár tágabb értelemben. A művészet terén a mély és a felszín viszonya alapkérdés. A kortárs művészet csak ritkán, és tudatos koncepció szerint fordul a felszín ábrázolásához, inkább a külső burkot lehántva az amögötti, a részleteitől, esetlegességeitől megfosztott mag, a formai vagy tartalmi síkon értelmezhető lényeg az, ami a művé-

„...Szunyogh László alkotását nemcsak a mesterek legújabb munkáiként üdvözöljük, hanem keressük bennük azt a mozzanatot, amellyel a rétegzettség, az eltakarás gondolatait kifejezik, a rendet, a struktúrát keresik, parabolisztikusan vagy modell-szerűen.”

Varga Bendek / Hal / *vegyes technika, 2020*

szet kérdéskörébe tartozik. Ehhez kapcsolódhat az eltakarás, elfedés motívuma, a rétegek esztétikája.

Míg a katalógus bevezető sorait írtam Tatán, József Attila sorai erőteljesen rezonáltak a fülemben. Itt Tatabányán meghökkentő módon más értelmezési síkok törnek elő, ugyane sorok kapcsán. Hiszen ennek a városnak valóban van egy mély rétege, egészen konkrétan a bánya vágatai, tárnái, amelyeknek fényes fekete rögeire épült fel Tatabánya. A hallgató mély a város sorsának metaforája is lehetne. Mindez Kammerlohr-Kováts László képe előtt jutott eszembe, az ő személyes város-labirintusát látva, ahol ugyan nyilvánvalóan az emberi lélek tájain járunk, miközben kútszerűen a szubjektum mélyei tárulnak fel, megengedve mégis a tatabányai táj elemeinek hasonlító használatát.

A címre, mint hívószóra adott válaszok sokfélesége utat nyit az egyes művészi világok felé, hiszen mindenki a maga törekvésein, tevékenységén belül próbált rámozdulni a megadott témára. Így látjuk ezt Kammerlohr-Kováts László képén: az ő növekvő városának szubjektív vedutájában, a mozgási lehetőségek között ezúttal a korábbi pinceszintnél is mélyebbre jutunk, ott van az akna, mint a mélybe ereszkedés lehetősége.

A mély és felszín témáján belül a kiállított művek egy részén kétségkívül tájat érzékelünk. Ez a táj lehet víz járta külső és belső táj, a maga rétegzettségében, a fenyegető mélység felsejlő félelmeivel, az enyészet, a káosz és pusztulás képeivel, vagy az álom látomásaival, a mélyen szunnyadó erőt feltárva. Fény villan és sötétség honol, amott csend üli meg a képet.

Ha felfedező sétánkat Feledy Gyula mély, artikulálatlan, homogén képmezőjének élvezetével kezdjük, annak akár az ellentétes pólusa is lehetne Varkoly

Széri-Varga Géza / Generációk / *márvány, gránit, üveg, acél, 2019*

László *„ego ornamentikája”* – ennyire széles a skála a tárlaton, a meditatív, mély csendtől a kiáltásig, a monokróm, alig derengő színtől a felszín figyelmet elterelő, harsány mintázatáig. Mindegyik alkotáson gondolkodni kell, s ebben az esetben egyetlen fogódzónk a címben megkapott kód, amely egyfajta világértelmezést kíván meg tőlünk.

Szabó Andrea sorozata egy képmezőben ábrázol, egymásra úsztat egy síkot és egy teret, a mélység kútját és a felszín síkjait, összekapcsolja a két világot, a látványosat, a ragyogó glazúrt, és a mögötte lévő, színtelennek tűnő, végtelen mélységű masszát. A cím *(About me)* világossá teszi a képen látható hullámok, mozgások mibenlétét a szubjektum struktúrájában.

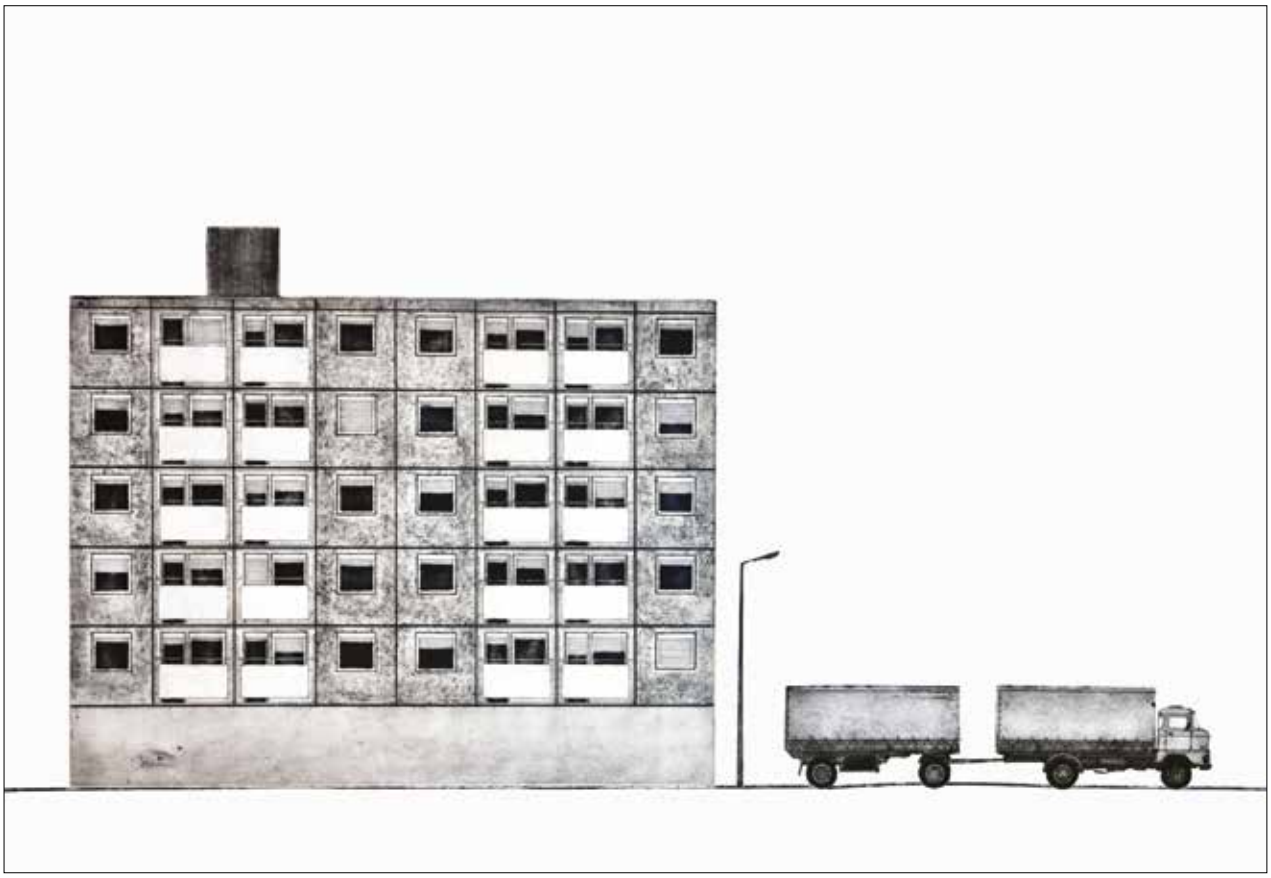

Mórocz István / Parking I. / *alumíniumkarc, mezzotinto, hidegtű, papír, 2021*

Petró Petra / Rakás II. / *2021*

A kiállított munkák mindegyike másféle művészi világba enged betekintést, de az ismerős vagy kevéssé ismert művészek munkáit ezúttal kétségkívül a megadott téma fényében is látjuk. A szobrász Széri-Varga Géza és Szunyogh László alkotását nemcsak a mesterek legújabb munkáiként üdvözöljük, hanem keressük bennük azt a mozzanatot, amellyel a rétegzettség, az eltakarás gondolatait kifejezik, a rendet, a struktúrát keresik, parabolisztikusan vagy modell-szerűen. A feladat nem kicsi, a mérce magas. Ugyanígy a festők és grafikusok képein: a külső táj absztrakcióba hajló képei mellett (Szilágyi Jéger Teréz, Bak Péter, Kovács István) felfedezzük a mély struktúrák különböző mértékben elvont ábrázolására való törekvést (Kiss Ilona, Családi Kriszta, Petró Petra), csak a csend hangjaira (Kerti Károly György), valamint a fény és sötétség kontrasztjára épített kompozíciókat. A valóságból átlépünk a láthatatlan, a képzelet világába (Lévai Ádám metamorfikus rajzán, Kele Róbert álom comicsán például), vagy épp ellenkezőleg, nem engedjük el a valóságot, Mórocz István és Varga Benedek távolságtartóan, a nature morte módján, objektíven megörökített tájrészletére, illetve sajátos asztali csendéletére nézve.

Nem maradhat el a poétikus értelmezés sem. Az irodalmi szöveget alapanyagként, ornamensként felhasználó Szigetvári Krisztina munkája mellett Ölveczky Gábor kalligráfiájára figyelünk fel, amelynek múltbeli üzenete, filozofikus létösszegzése a címre reflektál *(„A szépszavú világok elkallódtak”)*.

A fotó területe mindig okot ad meglepetésekre és örömteli élményekre. Ráadásul a cím kihívása mintha kifejezetten nekik szólna, nekik, akik kizárólag a külső réteg megörökítésének eszközével tudnak üzenni. A hagyományos technikával készült fotográfiák között a táj erőteljes képeit, a fecsegő felszín mintázatait látjuk viszont (Szamódy Zsolt Olaf, Dallos István, Szabó János fotóin). A fotómontázs adta rétegek, vagy a lyukkamera elmosódó emlékképei egy másféle válasz lehetőségét rejtik (Harmos Csilla, Tarjáni Antal), míg a nézőponttal, látószögekkel és a témával való játék áll a többi remek fotó hátterében (Edelmayer Zsolt, Sipos Zoltán).

A számos művész még számosabb alkotásából megrendezett tárlat a helyi művészeti élet színes palettáját rajzolja ki. Ugyan nincs műhely, iskola, művésztelep, nincs művészcsoport, amely valamelyest egységesíté ezt a spektrumot, vagy hangsúlyt adna neki, amely egy állandó jelenlétet és színvonalat biztosítana a megyeszékhely művészeti életének szervező tényezőjeként, mégis örömteli ennyi művész jelenléte, és köztük a fiatalok nagy száma. Egy nagyszabású rendszerváltáson van túl a magyar művészeti élet, amelyből, kimondhatjuk, veszteségként került ki. Ilyen körülmények között még mindig alkotnak és megújulásra készek a már befutott, érett alkotók, és leteszik a garast az ifjabb nemzedék képviselői. A mélység esztétikai, etikai, filozofikus kérdéseit felvető kérdésre adott válaszaik mindenképpen elgondolkoztatók.

Kammerlohr-Kováts László / Labirintus-város / *2021*

Colin Foster

Az állatábrázolásoktól az univerzumig / Berkes Csilla szobrai

Berkes Csilla 2015-ben került a szobrászati osztályomba a Pécsi Tudományegyetemen. Az elején azt éreztem, hogy nehéz dolgom lesz vele, hiszen önfejű, határozott emberrel állok szemben, aki nehezen tanítható, de ezek talán a legfőbb előnyök, ha valaki szobrász szeretne lenni. A klasszikus tanulmányokban nem tartozott a legjobbak közé, de rájöttem, hogy nem azért, mert nem képes rá, vagy nem tud, hanem egyszerűen nem akarja, nem érdekli. Egy tanulmányát nevezhettem kimondottan sikeresnek, amikor egy dombormű feladatban önarcképet készített serpenyővel, ami kiugrott a lapos térből, mintha engem szeretett volna ütni, hogy miért adtam neki ilyen borzasztó feladatot. Látva, hogy az emberi test egyáltalán nem izgalmas a számára, valamint azt, hogy mit ért el eddig az egyetemi évek előtt, engedtem a saját útját járni. Jó döntés volt hiszen, azóta szárnyal.

Az első művek, amelyek akkoriban Csilla kezéből kerültek ki, konstruált állatfigurák voltak. Ezeket mindenféle motor és bicikli alkatrészből, illetve régi szerszámokból, tárgyakból építette össze. A megmunkálás színvonalas volt és meggyőző, de számomra a tartalma kérdéses maradt. Azt akarja megmutatni, hogy milyen ügyes és tréfás, vagy van-e valami mélyebb szándéka?

Ezek a munkák részben bizonyos szobrokra emlékeztettek, amelyeket Pablo Picasso készített főleg az 1950-es évektől kezdve. Ugyanakkor Csilla esetében emberi ábrázolás nem jelenik meg, valamint az állattal kapcsolatban sem idéződik fel izomzat és bőr réteg, hanem ezek inkább csontvázak. Olyan csontvázak, melyek nem élethű ábrák, hanem fiktív konstrukciók. Picasso összeépítette szobrait sok talált alkatrészből, majd gipsszel rögzítette őket, azután bronzba öntötte. Vele ellentétben

Berkes Csilla / Vénus / *acél, aluminium, tükörmozaik, 2019*

Berkes Csilla / Fókusz / *acél, 2018*

Berkes Csilla / Sputnik / *acél, salak, 2019*

Csilla összehegeszti az alkatrészeket, amíg az egységes harmóniát megtalálja, aztán úgy hagyja.

Olyan egységesek ezek, hogy néha úgy érzem, mintha valami ősi, ismeretlen állatfajnak a fosszilizált csontvázát látnánk, ami előkerült a földből. Egy belső logikával rendelkezik, mint minden állati csontváz.

Ugyanúgy, mint Picasso műveinek, ezeknek a szobrokban is van egy nagy adag játékosság. Egy állat gerince a vasparipa átalakított sebességváltó gyűrűjéből jön létre, és összehegesztett csavarkulcsokból lesznek az állat lábai. Annak ellenére, hogy részben morbid, akár félelmetes a végeredmény, ezek az állatok egyben kedvesek is, köszönve a meglepő, néha vicces, alkatrészek használatának. Nem meglepő, hogy Csilla többször meghívást kapott készítsen nagyobb méretű példányokat az Ozorai Fesztiválra, mert ezek a művek szórakoztatóak is.

Nehezen tudok írni az ozorai művekről, hiszen azokat élőben nem láttam, csak fotóról ismerem azokat. Biztos, hogy ez a léptékváltás szakmailag igen hasznos tapasztalatot jelentett Csilla számára. A nagyobb méretek, súlyok igen komoly szerkezeti (mérnöki) tudást igényelnek. De funkciójuk más. Nem elsősorban esztétikai reakciót igényelnek ezek a *„fesztivál”* művek, hanem inkább a szórakoztatás a céljuk. Persze azt nem zárja ki, hogy ezek a művek csodálni valóak ne lehetnének. A *„showman”* jelenik meg ezeken a szobrokon, és most nem feszes, csontvázszerű látvány áll előttünk, hanem telt, bőrös, talán túlmagyarázott állatokról van szó – a néző képzeletének kevesebb dolga van. Fotó alapján egy nagyméretű sárkányfejre applikált szarvasagancs nem túl meggyőző, hiszen az agancs az egyetlen elem, ami természetes anyagból van, az egyetlen alkatrész, ami máshonnan jött ide. Ez nem olyan, mint a kisebb állat szobroknál, ahol az összes alkatrész egyenértékű. Igaz, hogy ezek a nagyméretű munkák igen rövid idő alatt készültek el, és ez a feszített tempó nem ad lehetőséget elmélyült gondolkodásra, ellentétben a kisebb munkákkal, amelyek nagyon lassan és átgondoltan születtek meg.

Talán a legfontosabb dolog, amit Csilla az egyetemi évei alatt tanult, az a fegyelmezett problémamegoldás, a türelem és az igényesség. Szerencséje volt, hogy egy erős évfolyamon került be az osztályomba remek osztálytársakkal. Kiemelném Sápi Mártont, aki szintén igen míves szobrokat hozott létre fémből, és nála nehezen tudok elképzelni fegyelmezettebb hallgatót. Meggyőződésem, hogy jó hatással volt Csillára,

amikor együtt dolgoztak a Gaál Tamás által vezetett fémműhelyben, művésztelepeken s Ozorán is.

Egy maradandó szembetegség miatt Csilla irányt váltott, vagy helyesebben az állatfigurák mellett olyan szobrokat kezdett készíteni, amelyek erre az új élethelyzetre reflektálnak: azaz a szem és a látás fókuszpontba kerül. Ezekkel a komolyabb témájú művekkel szélesítette palettáját, mutatva művészetének egy teljesen új oldalát és törekvéseinek mélységét. Semmi kétségem sincs afelől, hogy Pécsett nagyon sokat tanult Gaál Tamás professzortól, de több esetben ezek az új művek olyan technikai megoldásokat vagy eszközöket igényeltek, amelyek nem álltak rendelkezésére. Ezekhez a munkákhoz némelyik alkatrészt egy komlói cég készítette számára.

A Csillagtál 2018-ban, a Venus 2019-ben valamint a leendő diplomamunkájában csillagképek jelennek meg, melyek egy belső, elrejtett fényforrást tesznek láthatóvá. Az első két munkában a felület átperforálásával jelennek meg a csillagképek, a diplomamunkában ezek valamint a Tejút egy tányérszerű belső felületre vannak applikálva..

Más munkáiban egy írisz-jellegű formát látunk (Sputnik 2019). Több esetben ezeknek a szobroknak némi hasonlósága van azokkal a látcsövekkel, mérőeszközökkel, amelyek megtalálhatók például a Greenwich Maritime Museum-ban, vagy akár az egri Eszterházy Károly Egyetem főépület múzeumában. Berkes Csilla esetén a míves fa- és sárgaréz alkatrészek helyett rendkívül finoman megmunkált lágyacél tartószerkezetek jelennek meg és egy új, egyszerűsített, konstrukciós elegancia is helyet kap, lenyűgöző hatással (Venus lábazata).

Volt szerencsém megnyitóbeszédet tartani az egyik szlovák kiállítása alkalmából, ahol olyan érzésem volt, mintha egy régi eszköztárba estem volna, ahol

Berkes Csilla / Bukfenc / fémhulladék, 2017

Berkes Csilla / Rókatárgy / *fémhulladék, 2016*

bámultam a míves kivitelezéseket és az izgalmas szerkezeteket, de az egésznek az igazi jelentősége csak akkor vált láthatóvá, amikor a megnyitó végén a galéria világítása megszűnt, és a szobrok a saját fényforrásaikkal jelentek meg. Érdemes megjegyezni, hogy nem minden kiállító teremben találhatók meg az ideális körülményi ezeknek a műveknek. Szükség van egy viszonylag sötét helyiségre ahhoz, hogy valóban tudjuk ezeket a munkákat értékelni. Az is kell, hogy a villany kábeleket, amelyek több szobornak fontos részei, a látványból el lehessen tüntetni.

Ezekben a munkákban - komoly céljuk ellenére- némi humor jelenik meg. Csilla a *Venus* című szobrát öreg, szovjet porszívóból készítette, ami emlékeztet a régi TV sci-fi filmekre, amelyekben az akkori űrhajó modellek hasonló módon készültek a pre-Star Wars korszakban. Jó példa erre az eredeti *„Thunderbirds are go”* sorozat. Az egyik beszélgetés során Csilla említette ezeket, mint kedves gyermekkori emléket.

Alapszükséglet, hogy az emberiség igyekszik rendet teremteni a dolgok között, rendszerezni a környezetét, magyarázatot adni a világnak. Gondolok itt az ősi bálványokra, melyeket több tízezer évvel ezelőtt készítettek, de az állatfigurákra is, amelyekkel őseink a csillagteli égboltot próbálták magyarázni. Rendszereket, mintákat keresünk, sok esetben ott is, ahol nincs, hiszen ez nyugtat meg és olyan érzést ad, mintha uralkodnánk a dolgok fölött, vagy ha nem is uralkodunk, legalább ilyen módon tudjuk környezetünket idomítani. Úgy vélem, hogy Berkes Csilla esetén ez a tendencia jelenik meg. Igyekszik némi magyarázattal vizuális formát adni a világegyetemnek, valamint saját helyét és helyzetét ábrázolni ebben az kozmoszban.

Nagy szavak ezek egy fiatal kezdő művész esetén, de meggyőződésem, hogy Berkes Csilla komolysága, szorgalma, víziója képes messzire vinni őt és biztos vagyok benne, hogy a jövőben sokat fogunk hallani róla.

Berkes Csilla

Berkes Csilla 1992-ban született a szlovák Érsekújváron. 2007-2012-ig a Győri Tánc- és Képzőművészeti Szakközépiskolában tanult szobrász szakon. 2012-2013 között az ötvös szakot végezte a Budai Rajziskolában. 2015 óta a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának szobrászművész hallgatója.

Nagy T. Katalin

Hírnév a fémnek
/ Válogatás a K-Arts Művészeti Gyűjteményből

A kecskeméti acélszobrászati alkotótelep több mint másfél évtizedes múlttal dicsekedhet. Megszületését a KÉSZ Holdingnak köszönhette, a szegedi tulajdonosnak, Varga Mihálynak köszönhetően a 25 000 m2 alapterületű acélszerkezet-gyártó központ egyik csarnokát minden évben két hétre képzőművészek foglalhatják el. Nem túlzás azt mondani, hogy számukra ez maga a Kánaán, olyan szobrokat álmodhatnak és valósíthatnak meg, melyeket nem tudnának létrehozni műtermi körülmények között.

Az ötlet, hogy egy gyárba beengedjék a művészeket nem új keletű. Magyarországon a székesfehérvári KÖFÉM nagy reményekkel indított útjára 1967-ben, egy művésztelepet, de sajnos már a második évben megakadt a történet. 1974-ben megalakult a Dunaújvárosi Acélszobrász Alkotótelep, mely a rendszerváltásig jól működött, majd a Dunaferr-Art Dunaújváros Alapítvány próbálta életben tartani, és az addig létrejött értékes szoborparkot gondozni. 2000-ben azonban a folyamat megszakadt, és csak 17 évvel később jött az újraélesztés, mely úgy tűnt, hogy sikerrel fog járni. A pandémia azonban, remélhetőleg csak átmenetileg, megakadályozta az 2020-as és a 2021-es alkotótelepek megrendezését.

Ezekből az adatokból is jól látszik, milyen nehéz fenntartani, működtetni egy művésztelepet, mely komoly célokat tűz ki maga elé.

Kecskeméten, 2004-ben rendezték meg az első alkotótábort, melynek alapítói Majoros Gyula képzőművész és Árvai István kommunikációs vezető

Gerle Margit / Csavart forma I–II. / *Corten acéllemez, 2010*

voltak. Az alkotótábort azóta is minden évben, nyaranta megrendezték, s mára egy komoly gyűjteményt mondhat magáénak a gyár. Árvai István kitartó munkájának köszönhetően, a járvány okozta nehézségek ellenére is a munka folytatódott.

A komáromi válogatásban a 18 esztendős gyűjteményből, 37 művésztől 50 művet állítottak ki. A gyűjteményben jelenleg félezer műalkotás található, melyet az alapítvány rendszeresen bemutat különböző szabadtéri és beltéri kiállítóhelyeken, Magyarországon és külföldön egyaránt.

Az acélszobrászati alkotótelep résztvevőinek nagy része szobrász, de már megszokhattuk, hogy a művészek szeretnek több műfajban dolgozni. Bár az ritkábban történik meg, hogy egy szobrász elkezd festeni, annál gyakrabban lépnek ki a festők a térbe és készítenek szobrokat. Sokszor éppen ez a más területről érkezés, ez a másfajta gondolkozás eredményez szokatlan megoldásokat. A mostani kiállításon is akad erre példa; a lírai absztrakt gesztusfestőként ismert Kopasz Tamás huzalokból, drótokból konstruált térbeli kompozíciókat, mintha festői gesztusait tette volna át 3D-be. Szoros a kapcsolat Szurcsik József festészete és szobrászata között is. Jellegzetes magán-mitologikus motívumát, a férfiprofilt ültette át vasba, mégpedig úgy, hogy a hegesztés által keletkezett nyomokból építette fel arcainak mimikáját, sajátos faktúráját. Végzettségét tekintve

Ecsedi Zsolt / Ülő figura / *hegesztett rozsdamentes acéllemez, 20l8*

Korompai Péter / 1-2 KP / *acéllemez, 2020,* **Pokorny Attila / Táj-Ék** */ hegesztett, domborított vaslemez, 2020*
Gerber Pál / Kész mű */ kalapácsok, acéllemez, 2015*

Gerber Pál is festőművész, aki gyakran használja ki a nyelvi kétértelműségeket, aki mindig meglepi nézőit filozofikus humorával. A kecskeméti alkotás címe KÉSZ MŰ, mely egy pedánsan összeállított szerszámpad, haszontalan, abszurd funkcióval felruházva, melyet célszerűen célszerűtlen eszköznek nevezhetnénk. A KÉSZ MŰ, egyrészt egy elkészült mű, másrészt a szóösszetétel utal a készülés helyszínére, hiszen a művésztelep gazdája a KÉSZ Holding. A KÉSZ egy mozaikszó, mely az Építő és Szerelő Zrt. névre utal. A szintén eredetileg festő, de több művészeti ágban dolgozó Cseke Szilárd is saját festészetéből merített, nevezetesen erdő-sorozatából inspirálódott. A vaslemezből kimetszett erdőszelet meditatív alkotás, a lombok között beszűrődő fénynek állít csapdát, és idézi fel a nézőben az erdőélmény emlékeit.

A természet melankóliája fogalmazódik meg a szobrász Pokorny Attila egymásba kapaszkodó két falevelében is, mely az enyészet, az elmúlás gondolatköréhez is kapcsolódik. A kiállítás egy másik darabján szintén egy falevél az ábrázolás tárgya. Pokornyhoz hasonlóan, Majoros Áron Zsolt is ad absurdum felnagyítja az eredetileg alig tenyérnyi méretű levélkét, melyben az egyik legősibb fa, a ginko biloba falevelét mintázta meg. A páfrányfenyő levelének szárból szökő, legyezőszerűen szétterülő, rendhagyó erezete van, nincs hozzá hasonló fa a Földön, élő kövületnek is szokták nevezni, mellette az ember egy nemrég érkezett jövevény a bolygón. Mindkét szobor egyben levélemlékmű, mely a természet törékenységére és sérülékenységére is figyelmezteti a nézőt. Plank Antal is a természetből kölcsönzi formáit, melyek leginkább rovarokra, szárnyakra emlékeztetnek, de a szobrász dekonstruálja, majd újraépíti a talált formákat, új alakzatokat teremtve. Úgy hatnak ezek az absztrakt vagy félabsztrakt formajátékok, mint a jövőből érkező futurisztikus üzenetek. A futurisztikus jelző Robotto Szabó Ottó alkotásaira is illik, kinetikus vagy statikus robotlényei mintha a jövő képét vetítenék elénk. Akárcsak Gerber munkája, Robotto is a recycling/upcycling szellemében dolgozik, ami nem meglepő. hiszen ennek az újrahasznosító törekvésnek egyre több híve van a művészet számos területén. Eperjesi Ágnes, akinek művészete szorosan kapcsolódik a fotóhoz, a fotózáshoz, bravúros rafináltsággal ültette át a fázisfotó gyakorlatát, illetve látványát a plasztikába; guruló vödörje a kimetszett részleteivel, majd azok montázsolásával érzékelteti a tárgy mozgását.

A szobrászat kiaknázhatatlan témája, a testábrázolás a fiatalabb generáció egyes tagjainál kiemelt jelentőséget kapott az elmúlt évtizedben, kapcsolódva a nemzetközi trendekhez is. Majoros Áron vagy Rabóczky Judit egy-egy figurája arányos, szép testet állít elénk, a megformálás és az anyaghasználat

Drabik István / Mythos / *rozsdamentes acél, vörösréz, 2017*

által, de alakjaik személyiség nélküli emberek, sokszor olybá tűnhetnek, mintha humanoidok lennének, de nem hús-vér, érző lények. Ez az elidegenített testfelfogás, a plasztika technikai felépítése teszi figuráikat bábúszerű teremtményekké, és ismét a jövőbelátás szándékát véljük felfedezni. Az elvont formák, a plasztikai történések, a térformálás lehetőségeinek megfogalmazói a XX. század második felének progresszív tendenciáihoz köthetőek, ide sorolható Becskei Andor, Gergely Réka és Pintér Balázs munkái. Az új anyagok, az új technikai lehetőségek egy rendkívül inspiráló környezetet jelentenek a művészek számára. A hegesztés, a patinázás, a különböző anyagok társítása sokszor vezet meglepő megoldásokhoz és művészi invenciókhoz. Ha csak a hegesztéseket hasonlítjuk össze, szembeötlő, milyen sokféle nyomhagyásra ad lehetőséget ez az eszköz. Milyen más látványt eredményez, más-más hatást kelt, elég ha csak Szurcsik József, Mata Attila vagy Pintér Balázs munkáit vizsgáljuk meg ebből a szemszögből. Az amerikai minimalista szobrászat egyik nagy alakja, Richard Serra azt tartotta a hegesztésről, hogy az a rajzolás egyik fajtája, közvetlen formaképzés, hasonló, mint amikor a ceruzával rajzolunk.

A gyűjtemény és ez a gazdag válogatás jól szemlélteti azt a sokféleséget, mely jelen van a mai szobrászatunkban. Rendkívül fontos e művésztelep léte és működése a művészeti szcénán, hiszen egyre kevesebb lehetősége van a alkotóknak, különösen a szobrászoknak, hogy munkájukhoz támogatást kapjanak.

Limes Galéria, Komárno, 2021. szeptember 16 – október 15-ig.

Fotó: Árvai István

Ölbei Lívia

Az intimitás legfelső foka / Gergye Krisztián és a Szinesztézia

Aki ír, nem olvas. Aki olvas, nem ír. De Gergye Krisztiánnak sikerül. Úgy *„olvassa”* azokat a képzőművészeti alkotásokat, amelyekkel legújabb, etűdökből-képekből építkező, történetmozaikot létrehozó előadásában, a Szinesztéziában kapcsolatba lép, hogy közben *„ír”*: teremt. Kiszabadul a képből, aztán eltűnik a képben.

Az előbb Szentendrén, aztán a Kőszegi Várszínházban bemutatott Szinesztézia úgy képvisel új minőséget a táncos-koreográfus-rendező pályáján, hogy pontosan, szépen illeszkedik a pályaívhez. Sőt: jól olvasható, hommage-nak is mondható utalások teszik ismét (újra meg újra) egyértelművé, hogy ez a sokértelmű, sokszálú, talán épp csúcsra járatott és folyton alakuló életmű mennyire koherens. És úgy tűnik, hogy alapvető (de nem mozdulatlan) mozgatója maga a teremtés. Annak a határpontnak a kitapogatása, ahol az élő és az élettelen találkozik, ahol az élettelen élni kezd, ahol megszületik az élet (vagy a művészet). Ennek az érdeklődésnek jelképszerű, a Gergye-előadásokban konzekvensen visszatérő kifejezője a báb – maga is sokféle, de a maga módján mind a fafejű pirossipkások és a prágai Gólem rokona –, talányos kapcsolatban az emberrel, aki jelen esetben ráadásul táncos. A tánc: test és mozgás. Hol a mozgató? Ki a mozgató? *„(…) a bábozás plasztikussága közelebb áll a baletthez, mint a drámai színjátszáshoz. Tudod, mi az a plasztikusság? Állapotok átadásának sorozata. Ez a mi mindenünk: a báb magát mozgatja, ő maga súgja meg, mit akar… A báb beeszi magát a kezedbe, a járásodba. Az intimitás legfelsőbb foka… ”* - magyarázza az öreg bábos mester, Kazimir Matvejevics a még gyerek Petyának Dina Rubina

Petruska-szindróma című regényében, amely voltaképpen a Pygmalion- vagy az *„eredeti”* Kokoschka babája-sztori újraírása, miközben észrevétlenül szinte nélkülözhetetlen bábos kézikönyvként is működik. (Bár regénynek kevésbé bravúros és gondolatiságban kevesebbet merít, mint Afonso Cruz Kokoschka babája című regénye – amely pedig egy kiemelkedően szép és fontos Gergye-előadás trambulinja.) A Petruska-szindrómában Kazimir Matvejevics emlegeti Platónt, aki az isten marionettjének nevezte az embert - akinek *„sok zsinórja van (…)”*, de csak egynek érdemes alávetnie magát: *„az értelem aranyzsinórjának”*. Az értelemig – és tovább.

A szentendrei Ferenczy Múzeum impozáns anyagából tudatosan válogató Szinesztézia-előadás közvetlen előzményének tekinthető az a sorozat, amelynek egy-egy képzőművészeti alkotással párbeszédet kezdő darabjait (mind Szinesztézia) a pandémiás bezártság hívta életre, online bemutatókkal. Persze Gergye Krisztián és a képzőművészet kapcsolata nem most kezdődött; olyannyira nem, hogy a táncos életében minden bizonnyal előbb volt jelen – érzékelhetően legalábbis – a képzőművészet, mint a tánc. Táncos-koreográfus-rendezőként mindenesetre kezdettől (az Egon Schiele-hommage-tól) erős összművészeti-társművészeti érdeklődés jellemzi; ahogyan ennek az érdeklődésnek minden adandó alkalommal hangot is ad. Az összes előzményt itt és most lehetetlen (nem is célszerű) számba venni; néhányat azonban kifejezetten érdemes. A hét éve megszületett Kokoschka babája-előadást mindenképpen. Nem is azért, mert néhány festmény (Vojnich Erzsébeté és Szüts Miklósé) magától értetődő módon került bele az előadás terébe (bár más a funkció, más a működés, mint a Szinesztéziában), hanem elsősorban azért, mert báb és táncos – Gergye Krisztián partnere a Kokoschka babájában Gloria Benedikt - sokértelmű kapcsolata ebben az előadásban kapott katartikus pillanatokat hozó szerepet. De éppen ennek a kivételes előzménynek a fényében-árnyékában tűnik kevésbé hatásosnak (annak kell lennie) az újabb marionett-tánc (és a kesztyűbábos jelenet is).

A Szinesztéziában Gergye Krisztiánnak Nagy Csilla a partnere. Az ellentétek vonzásának törvénye érvényes: a higany, faun, tűz-víz-levegő üzemmódban működő Gergye Krisztián mellett Nagy Csilla a megtartó föld-jegy. Másfelől pedig táncosként és koreográfusként is vendég (egyszerűen most nem lehet más) ebben az öntörvényű Gergye-világban, amelynek – hiába összművészet, hiába igazi, magas szintű összmunka a világítástól a vetítésen át a repetitív, mégis sokszínű, etűdről etűdre hullámzó zenéig – a színpad szélén a zongoránál Zombola Péter, megint csak megkettőződve a befogadó-alkotó pozíciójában –; szóval hiába minden, még a megszólaló, megnyíló, új minőségben újjászülető képek is: ez az előadás mindenestül Gergye Krisztiáné, akinek

a szeme villanása, a háta *„puszta”* látványa is jelent valamit. A Szinesztéziában megmutatkozik, hogy nemcsak táncos, koreográfus, rendező, hanem nagy hatalmú *„tréfacsináló”* is a bábok és bábosok különös rendjéből. A tréfacsinálónak mindent szabad, túl jón és rosszon: halhatatlan figura, létezik már több ezer éve. És különös érzéke van a jelentések összecsengetéséhez. (*„Összeérzés”* – ez a szinesztézia.) Ezért nem maradhatott ki Anna Margit Misztériumjáték című olajképe a válogatásból. Misztériumjáték (teremtés-, beavatás- és szenvedéstörténet) maga a Szinesztézia-előadás is, elrugaszkodva a bájos, naiv, bumfordi vásári figuráktól, megőrizve azonban a misztériumjátékot eredendően jellemző kettősséget, amely szentet és profánt természetesen képes megmutatni egymás társaságában. Nem hiányozhat a Szinesztézia-előadásból Ország Lili, akinek a Budapest Bábszínházban teljes előadást (Befalazva) szentelt Gergye Krisztián. A kis Lili-marionett gyöngéd-kecses megjelenése – és leültetése – erre az előadásra (is) emlékeztet.

A két éve Kőszegen bemutatott Gergye-előadás, a szóló Levitáció vetített Gergye-akvarellekre épül/t). A múlt évi kőszegi bemutató, az Ahol a sötétség voltaképpen egy képet imitáló díszletben *„játszódik”*: a háromdimenziós tér síkot mímel – síkként tűnik föl a néző szemében. A Szinesztézia jelenetei egy-egy műalkotással teremtenek kapcsolatot, egy-egy műalkotást teremtenek újjá, miközben új egészet hoznak létre. Az Ahol a sötétség és a Szinesztézia nyitánya egymásra vetül: a gomolygó, alaktalan, plasztikus káoszból-anyagból-valamiből megszületik a forma, megszületik a világ, megszületik az ember és megszületik a kép (Klimó Károly: From Hungary – a létezés-szakmában utazó előadásban titokban a 20–21. századi történelem is jelen van, ez is jellemző Gergye Krisztiánra). A keretbe merevedett táncos előtt partnere tisztítja meg az üveget – a keretbe zárt kép csak egy tárgy, amíg a befogadó, főleg társalkotó meg nem szólítja, játékba nem hívja, meg nem nyitja. Gergye Krisztián és Nagy Csilla megnyitják a képeket: kiengedik, vagy inkább előhívják a képek szellemét. A Petruska-szindrómában emlegetett plasztikusság (plaszticitás) a válogatás felől nézve is fontos. A választott képek eredetiben nemegyszer *„kitüremkednek”* a síkból, fényekkel, árnyakkal kezdenek táncba – és ezt a táncérzést csak fokozza a néha már-már transzcendens gomolygás, utazás, lebegés. Különösen szép ez az utazás Nagy Barbara *Fény-Kép* című fatábláinak fekete-fényes ritmusára – vagy *Trifusz Péter Mikrokozmoszában*, amely az ujjlenyomat barázdáinak fölnagyításával és a grafit fényeivel teremt különös labirintust-univerzumot a kinn és a benn, a fönn és lenn egymásra vonatkoztatásával. (Trifusz Péter képei nem a Ferenczy Múzeum gyűjteményéből valók, a Mikrokozmosz a régi kőszegi alkotói barátság révén került bele a Szinesztéziába – és vált egy kiemelkedő szépségű etűd szereplőjévé. Ahogy Kőszegen a szintén Vas megyei illetőségű festőművész, Oroszy

Csaba Istenek-sorozatából is látható három: a misztériumjáték groteszk-bumfordi pillanataiban.) Közben a kőszegi várudvar színpadának hátterén az óriási, könnyű *„vetítővásznat”* – amely megsokszorozza a műalkotások méretét és eredendően kicsinek, törékenynek, mégis nagyon erősnek mutatja a táncost – néha meglebbenti a szél. A színpad közepén, a kép és a játéktér határán a kétféle világot fülke köti össze egymással, választja el egymástól. (Kundera írta: a valóság felszíni vászna előbb-utóbb meghasad.)

A Kőszegi Várszínház alkalmi tárlattal vezeti be a Gergye-premiert. Egy estére a lovagterem falaira kerülnek az előadásban szerepet játszó alkotások eredeti példányai. (A névsor önmagában lenyűgöző: Vajda Lajostól Váli Dezsőn és Barcsay Jenőn át El Kazovszkijig; több mint húsz név, több mint húsz alkotás.) A tárlatvezető Kígyós Fruzsina művészettörténész, a Ferenczy Múzeum munkatársa. Szigorúan a képekre-alkotókra szorítkozik, nem fűz előzetes értelmezést a bemutatóhoz. A tárlatvezetésen a Szinesztézia nézőjeként részt venni nem kötelező (ad abszurdum lehet tárlatot nézni, aztán kihagyni az előadást). És bár arra nézvést nincsenek, nem lehetnek mérések, hogy az előadásélmény mélységének, intenzitásának van-e köze ahhoz, hogy előtte megnéztük-e a kiállítást, az biztos, hogy tudni-látni jó. Aztán ki tudja, mit viszünk el magunkkal.

És az is biztos, hogy Gergye Krisztián és Nagy Csilla tényleg úgy működik, mint az első emberpár: kiszabadítva a képet a képből szédítő ez a kétrészes utazás. A két táncos úgy önreflexív, hogy képes újra létrehozni a legelső, rácsodálkozó, teremtő pillantást. Főleg, ha a figurativitástól messzebbre rugaszkodó képzőművészeti alkotásokkal lép kapcsolatba. Még akkor is szédítő ez az utazás, ha az első rész sűrűsége, lenyűgöző ereje (ahogyan például Vajda Lajos *„ősnövényzete”* a vásznon élni, növekedni, virágozni kezd; mintha Weöres gerendái közül nézne és látna is) a szünet után már csak pillanatokra tér vissza. De visszatér. Az elején a képből kiszabadított táncos végül eltűnik a képben: Barcsay Jenő *Fekete-fehér* című *„Malevics-variációjának”* óriási színpadi mása a finálában olyan, mintha valaki ablakot vágott volna az égen. Rajta túl derengő fény.

Fotó: Ohr Tibor/Kőszegi Várszínház

Miglinczi Éva

Óz

A 28. Szabadkai Nemzetközi Gyermekszínházi Fesztiválon (Subotica International Festival of Children's Theatres) szeptember 20-án mutatta be a győri Vaskakas Bábszínház Óz (rendező: Markó Róbert) című produkcióját. A szakmai zsűri két díjat ítélt meg a bábszínház előadásának: az Ózé lett a legjobb látványnak járó elismerés (Svila Velichkova tervező), továbbá a Dorkát játszó Gergely Rozália kapta az öt színészi díj egyikét.

Hunyd be a szemed, üsd össze a sarkadat háromszor, és mondogasd magadban: "Mindenütt jó, de legjobb otthon!"

Kansast *„a szél emberei”* indián törzsről nevezték el. A *„beszélőnevek”* használata ez esetben is találó, s ha máshonnan nem, az Óz a csodák csodájából bizonyosan tudjuk, e tájék a tornádóiról ismerszik meg. A Vaskakas Bábszínház *Óz* című előadása kezdetén sem maradhat ki a színháztermet betöltő fuvallat érzete, ám mielőtt Dorothyt, azaz Dorkát – Gergely Rozália – felkapja az örvénylő szélvihar megismerkedhetünk a családdal. A bágyatag, eseménytelen mindennapok azonnal jelezve vannak. Szürkék a díszletek, a jelmezek, az almafa, és még Totó is. Egyedül Dorka ruhája törtfehér, aprómintás, ami visszafogott színe ellenére mégis kivillan a nagy közép-amerikai egyhangúságból. Ebben a semmittevő, hétköznapokat álmosító létben a kislány pajkossága sem tudja felrázni Emmi nénit – Markó-Valentyik Anna – és Henrik bácsit – Szúkenyik Tamás –, ám a két szereplő látszólagos tétlensége a későbbiek folyamán átértelmeződik.

A három szereplő pontosan koreografált mozdulatsorai a család kikopott emlékeit és a gyermeki álmokat eleveníti meg. Az állva szunyókálásból (aki volt katona, az tudja, őrségben állva is lehet aludni)

felriadó nagybácsi szalutálása a polgárháborús időket idézi. Rövid, ismétlődő burleszk elemek oldják a látványvilág merevségét. Dorka könnyedén mászik a háztetőre, csúszik, ugrál, Totóval játszi, s egy izgalmas jövőben reménykedik, addig-addig, míg a vágy-beteljesítő tornádó felkapja a házukat. Ez a poros, unalmas környezet előfutára az újító rendezői koncepciónak, a többrétegű vizuális narrációnak, melyet a későbbiekben a koreográfus Ladányi Andrea imponáló mozgásrendszere, és a zeneszerző Rab Viki megragadó zenei betétei egészítenek ki.

Az előjáték minimal art díszletének egyik eleme a Mumpicok földjén zuhan le, pontosan a gonosz Keleti boszorkányon landolva, akiből csak a piros csillámos tornacipő maradt meg. Innentől szabadul el a több elemből felépített víziók sora, mely végigkíséri a történetet. Ugyanabból a kerekeken guruló táj- és épületillúziókból alakulnak ki a jelenetek helyszínei, melyek szabad asszociációs lehetőséget kínálnak a nézőknek. A szöveg, a mozgás, a zene mellett új vizuális információk jelennek meg ezek felületein. Az izgalmas formavilágú díszletelemek színkombinációit a fénytervező Szondi György fényfestészete erősíti. Svila Velichkova tervező nem vész el az alaki sémákban, a történéseket vizuális elemekké komponálja, ezeken a gyermeki fantázia- és formavilág idéződik meg. Méretes díszletelemeken, jelmezeken helyenként domináns színtónusú textileket alkalmaz, amelyek mégsem nyomják agyon a narrációt. A többfunkciós díszlethasználat éppúgy sajátja a tervezőnek, mint az egyszerű térélmények, formakapcsolatok alkalmazása. Rendhagyó báb-és látványelemei biztos tájékozódási pontot nyújtanak a történetmesélésben. Markó Róbert rendező és Nagy Orsolya dramaturg a színészek karakterére szabta a szövegeket, és több lényeges dramaturgiai változást alkalmaztak. A rendező a felnőtté válás történetét cseppet sem didaktikusan meséli el. Pontosan fogalmazza meg mi fontos, s mi nem az életben. Dorka az elvágyódás káprázatában tanulja meg a hétköznapi csodákat – a szeretetet, a rációt, a bátorságot – valós élményként kezelni. Markó Róbert koncepciójában újraértelmezi a kapcsolatokat. Érzékenyen reagál a darabon belül a családi összetartozásra. Rendezésében Emmi néni és Henrik bácsi felismeri Dorka felnőtté válásnak akaratát, s konfrontálódás helyett utat mutatnak a *„szülőről”* való leválás felé. Ezt az utat jelképezi a sárga köves út, s ezen a képzeletbeli, utazáson rejtve, mindig új és még újabb szerepekben vezetik végig a kislányt a kansasi valóságtól Smaragdvárosig.

Totó nem kíséri el a személyiségfejlődés útján Dorkát. A kutya, aki a hátrahagyott gyermekkori élmények, a játszadozás szimbóluma, kikopik a történetből. Ellenben a rendező fontos szempontként jelöli ki a szerepek összevonását. Emmi néni – Markó Valentyik Anna – játssza a továbbiakban az Északi,

a Déli és a Nyugati boszorkányok szerepét, míg Henrik bácsi – Szúkenyik Tamás – játssza Kalidát, a kapuőrt, a szárnyas majmok egyikét, és ő volt Óz hangja. Emmi néni boszorkánnyá válásának állandó álcamotívuma szemüvege, s ez lesz a fantáziadús jelmezek középponti kiegészítője. Mérete, színe mindig más, de kerek formája nem változik, finoman jelezve a nagynéni jelenlétét. A színésznő szó szerint teljesen más perspektívából – térden csúszva, lábujjhegyen – mutatja meg, hogy színészi alakításán túl miként lehet testének expresszív rezdüléseivel újszerű formanyelven kibontani szerepét. Mozgáskultúrája, tánctudása okán választotta őt Ladányi Andrea az asszisztensének, rábízva a társulat tánc-korrepetitor munkáját. A Henrik bácsit alakító Szúkenyik Tamást rengeteg, klasszikus főszerepben láthattuk a Vaskakas Bábszínházban. A darab előjátékában van jelentős szerepe, viszont a későbbiekben a teljes testét fedő, nagy behemót Kalida jelmezben úgy vonul át a színpadon, hogy kapcsolatot tud teremteni a nézőkkel. Cammogása pár másodpercében csak rá koncentrálnak a nézők. Sokkomponensű gesztusai a szárnyas majom és a lakat! (kapuőr) kommunikációjában is megmutatkoznak, de egyedi hangutánzó képessége Óz *„szinkron”*-hangjában mutatkozik meg. Szúkenyik huszonegy éve a társulat tagja. Odaadás és alázat szükségeltetik az Ózban vállalt, színészileg cseppet sem előnyös szerepek megvalósításához. A fiatal Nagy Petrának, aki társa a *„majomkodásban”*, tanulságul szolgálhat ez a színészi attitűd. A darabban ő alakítja az egyik Mumpicot, mely szerepben önfeledt bolondozásba csap az előadás végén. Színészi alakításnak nem mondható, mégis a darab egyik legmeglepőbb és mulatságos eleme Óz színrelépése. Szabó Péter színpadmester színpadi jelenléte revelációval hat mindenkire.

Dorka jellemfejlődése fokozatosan épül, szíve mélyén többre, másra vágyik, de egyedül nincs bátorsága lépni vagy kilépni ebből a szituációból. Ebben a változásban siet segítségére a családja által kialakított mesevilág, melyben a Madárijesztő – Bora Levente, a Bádogember – Horváth Márk, és az Oroszlán – Vitányi-Juhász István alakít. Hármójuk mozgásos, énekes -színészi játékán túl megjelenik a rendezésben szeretetgyűjtő, szeretetsugárzó képességük. Mindhármuk karaktere erőteljesen formált, szuggesztíven lendületes, a tartalom hullámzása mellett az egyes figurák között a súlyponti játékok kidolgozottak. A trió szövegein, dalbetéteken néha halkan kacarászunk, vagy a felvetett gondolatokra keressük a válaszokat. A Madárijesztő, a Bádogember és az Oroszlán jelmezei kellőképpen megnehezítik a mozgásos akciókat. A Bora Levente által megformált Madárijesztő barokkos textilkockákból varrt jelmezének fazonja a valaha jobb napokat látottságot sugallja. A helyenként arisztokratikus gesztusok könnyedsége, érzékeny humora ellenpontja bugyuta karakterének, s ezzel jóízű derültséget okoz. Hangi adottságaival partnerei fölé tudna emelkedni, de a csapatmunka fontosabb számára. A Bádogember kataton, kettétört mozdulatai,

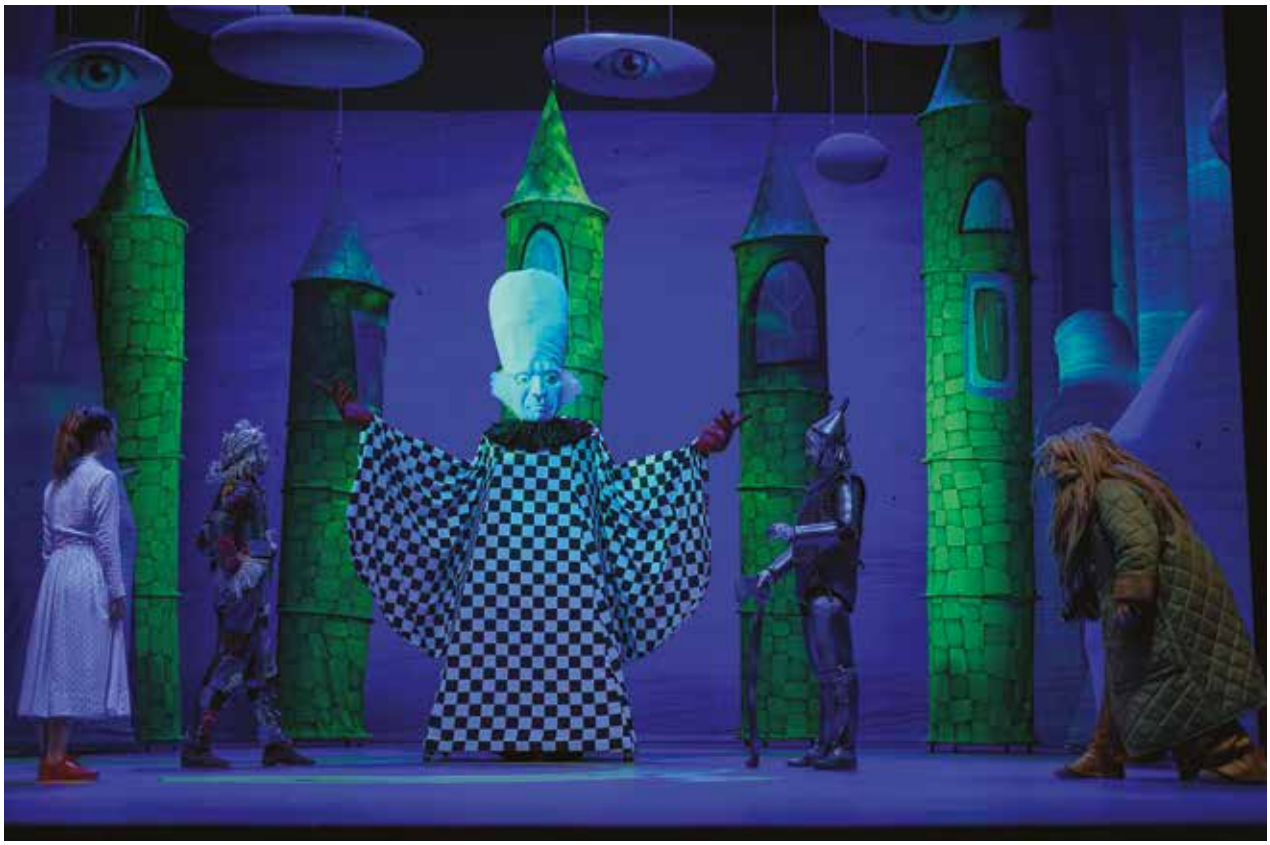

az erőteljesen darabos mozgás intenzív munka eredménye. Horváth Márk mozgáskészlete korlátok közé van szorítva. Ezeket a komikus gesztusokat számtalan, apró arcjátéktöredékkel kapcsolja össze. Hang/talanságából és groteszk mozgáselemekből építi fel karakterét. Szerepbe lépésekor egyszerű gesztusokból építkezik Vitányi-Juhász István játéka, majd ez a mozgásanyag sodró lendületbe csap át. Paplankabátban, gyapjú sörényben énekel, méltóságteljesen mozog, majd vadul nyargalva bukfencezik. Akrobatikus mozgáselemeit nézve színpadi teljesítménytúra részesei lehetünk. A három figura karakterét a rendező és a koreográfus árnyalt eszközökkel tárja fel. A darab végéig egymást segítve bohóckodnak, a mese vándorkomédiásai ők. Ám nem csak komédiáznak, de lendületesen viszik magukkal Dorkát helyszínről helyszínre. A kislány annak ellenére, hogy rajta van a piros varázscipő, sodródik az eseményekkel, naivan reagál a körülöttünk zajló helyzetekre.

Fontos kiemelni Nagy Orsolya dalbetéteinek verszszövegeit, melyeknek zenétől, történettől függetlenül gazdag tartalmi vetülete van. Örömök és fájdalmak vannak bezárva egy-egy versszakba, melyet a zene bont ki. Rab Viki zenei formái új valóságot teremtenek, felülírva a tradicionális tapasztalatot (az Óz a csodák csodája klasszikus dalait), s alkotótársai gondolatai mellé építi be saját zenei impresszióit, s ezek a kontrasztok, belesimulások fokozzák a drámai feszültséget a látvány, a színészi játék, a mozgás és a hangzás között.

A zárótétel zenés-táncos mesevilágának szereplői közül Dorka kilép, s a bezáruló függöny előtt énekli el dalát, mely a felnőtté válás első pillanata. Maga mögött hagyja a csábítóan színes világot. Ám ha jól figyeltünk, akkor a kezdőkép szürke *„boszorkány”* almafájának gyűrűi és a testéből kiálló hegyes alakzatok ismétlődnek a sárga utat kísérő díszletekben. Ez a vizuális kapcsolódás jelez, hogy a látszólagos szürkeségből is Smaragdvárosi csodát kelthetünk életre, ha nyitott szívvel keressük azt, s akkor már nincs szükség a mindent látó-óvó szemekre sem.

A bábszínházi előadások létrejötte a hasonlóan gondolkodó művészek/művészeti ágak közös munkájának eredménye. Jó esetben az alkotók absztrakciói harmonikus arányrendszert alkotnak, a verbális és a vizuális kommunikáció, a zene és a mozgás egységéből megszületett gondolatok metaforikus kulcsszavakat közvetítenek a nézők felé. Jó esetben ez a kulcs összetalálkozik a néző szívéhez vezető ajtóval. Markó Róbert a felnőtté válás témát úgy fogalmazta újra, hogy az morális kontextusában hiteles maradt. Vízióiban világszemlélete, társadalomkritikája tükröződik, melyben megláthatjuk önmagunk gyermekkori félelmeit, szorongásait.

Fotó: Orosz Sándor

Az 52. Eucharisztikus Világkongresszus köszöntése

Az Eucharisztia: Jézus jelenléte átjárja a mindenséget. Szinte láthatatlanul, de ott van mindenben, mert hisz „benne élünk, mozgunk és vagyunk”! Kell, hogy megtanuljuk a láthatatlant észrevenni, a hallhatatlant felfogni. Hogy ne csak nézzünk, de lássunk is, hogy ne csak hallgassunk, de értsünk is. Minden beszél nekünk Istenről, minden hozhat nekünk örömhírt Jézustól, csak vegyük észre, halljuk meg, fogjuk fel! A művész ezt az üzenetet hozza. Arra terel, hogy a maga eszközeivel megmutatva a titkot, a misztériumot, tanítson meg látni, hallani, érteni… Tanítson meg hinni, hittel élni… Tanítson a legteljesebb élet felfedezésére, befogadására…

Spányi Antal
székesfehérvári megyés püspök

Kiállító művészek: Barabás Márton, Csáji Attila, Árendás József, Bartha Zsolt, Gaál József, Bocskay Vince (részlet), Filep Sándor, Bakos István, Benkő Imre, Kárpáti Tamás, Baksai József, Haris László, Kókay Krisztina

Benkő Imre

Alapfy László

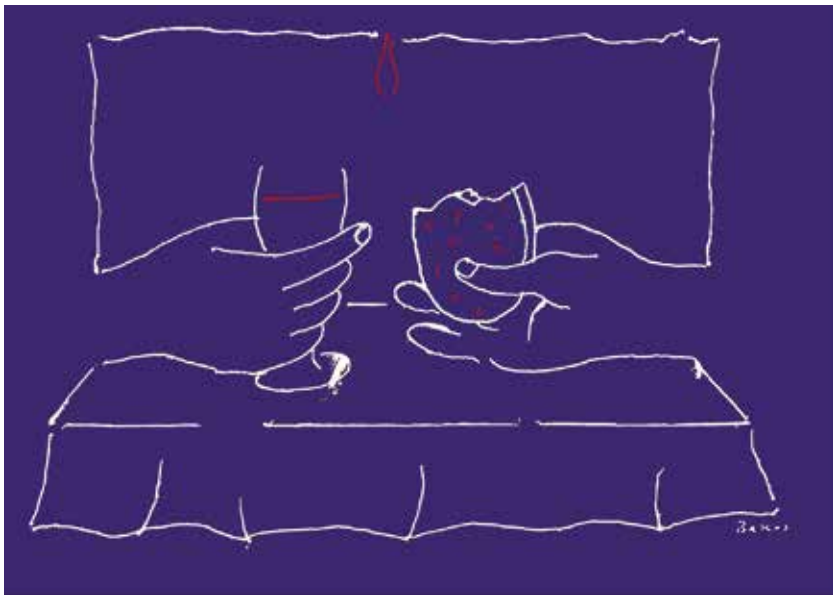

Bakos István

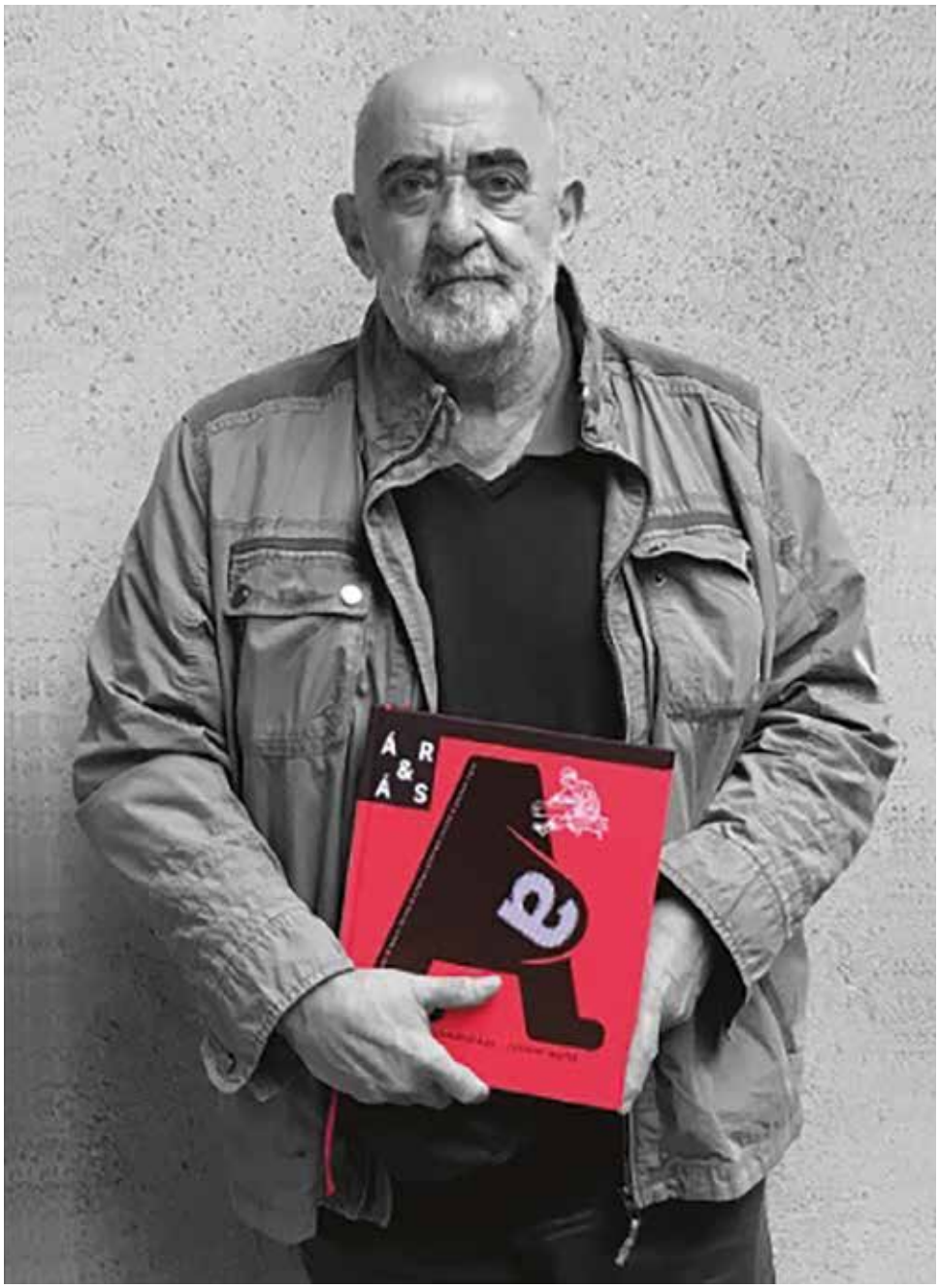

ÁR&ÁS Árendás József plakátvilága

Árendás József neve mára brand, egyet jelent az utóbbi évtizedek magyar plakátkultúrájával. A szabadkézi rajzról a digitális technikák előtérbe kerülésével sem mondott le, a plakát kifejezőerejéről és társadalmi küldetéséről még kevésbé. Bár természetes közegéből, az utcáról kiszorították a harsány és igénytelen falragaszok, az enteriőrbe, a kiállítótérbe *„száműzve”* is megállít, megbotránkoztat, megnevettet, elgondolkodtat. Mindig eredeti, mindig szellemes, mindig képes megmutatni a dolgok fonák oldalát. E páratlan *„clown-album”* minden ízében hitelesen reprezentálja a máig fáradhatatlan, idén hetvenöt éves művész életművét; tanulmányokkal, reflexiókkal, kritikákkal – és sok-sok képpel.

Kiadó: MMA Kiadó Nonprofit Kft.

Év: 2021

Szerkesztő: Wehner Tibor

Alkotótársak: Keppel Márton, Nánay István, Szőnyeg Szegvári Eszter

S z e r z ő i n k

Mgr. Fecsó Szilárd
képzőművész

Prof. Colin Foster DLA
egyetemi tanár, szobrász

Kanóc Ildikó
művészettörténész

Keppel Márton
művészettörténész

Kövesdi Mónika
művészettörténész

Miglinczi Éva
művészeti Író

Mgr. M. Kiss Márta
festőművész

Nagy T. Katalin
művészettörténész

Ölbei Lívia
újságíró

Wehner Tibor
művészettörténész

B o r í t ó n

Sárkány Balázs / Kék foltos kígyó, linómetszet, 50×64,5 cm, 2020

H á t s ó b o r í t ó n

Szabó Andrea / About me I., digitális nyomat, 70×100 cm

B o r í t ó b e l s ő n

Szunyog Júlia / Tölcsér
Éliás Ádám / Győzelem, öntöttvas, 2021

A lap megrendelhető
a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület
kiadó (femsze@gmail.com)
és a szerkesztőség
(atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com)
email címeken.

A folyóirat megvásárolható
Szlovákiában és Magyarországon.
Észak-Komárom / Madách Könyvesbolt
(Jókaiho 25, 945 01 Komárno),
Párkányban a Bestseller könyvesboltban
(Hlavná 129, 943 01 Štúrovo),
Budapest / Írók Boltja
(Andrássy út 45.)

ATELIER művészeti folyóirat
XXIV. évfolyam, 2021. 3. szám
Megjelenés negyedévenként

K i a d ó

a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület

FELVIDÉKI MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET

Felelős kiadó a kiadó mindenkori elnöke

F ő s z e r k e s z t ő

Miglinczi Éva
e-mail: atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com
mobil: + 36 70 217 0280

A szerkesztőség címe
Kós Károly út 3. fsz. 3., Tatabánya 2800

M u n k a t á r s a k

Fecsó Szilárd - Kassa
Litomericzky Nándor - Észak-Komárom
Virág Jenő - Tatabánya

Borító- és lapterv
Szabó Andrea grafikusművész

Nyomdai előkészítés - Szabó Andrea
Nyomda - EPC Nyomdaipari Kft.
2040 Budaörs, Baross u. 77.
Postacím: 2040 Budaörs, Pf. 48.

Bankszámla OTP Bank Nyrt. Magyarország
Számlaszám 11740030-24034067
Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság
CE/6766-4/2019

T á m o g a t ó k

Nemzeti Kulturális Alap

Kernstok Károly Művészeti Alapítvány

Köszönjük a hazai és külföldi alkotók-írók, fotográfusok, a könyvkiadók, a művészeti intézmények, valamint a jogutódok hozzájárulását az írások-képek közléséhez.

Ár: 4.5 €, 1 400.- Ft
ISSN 1336-1678

9 771336 160034